

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (Μ.Β.Α.)
Διπλωματική Εργασία

**ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ.
TERRORISM AND SAFETY OF TOURISTS.**

ΤΟΥ:

ΠΑΧΤΑΣ ΜΑΡΙΟΣ του Αντωνίου
A.M.: mba21049

Επιβλέπουσα:

Γρούγιου Βασιλική
Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού
διπλώματος στη Διοίκηση Επιχειρήσεων

Οκτώβριος 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και τουριστικής ασφάλειας αποτελεί ένα από τα αντικείμενα που συγκεντρώνουν εδώ και χρόνια το ενδιαφέρον των επιστημόνων και των επαγγελματιών του τουριστικού κλάδου. Η παρούσα μελέτη διερευνά ακριβώς αυτή τη σχέση εστιάζοντας στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, επιδιώκει να προσδιορίσει κατά πόσον η τρομοκρατία επηρεάζει ή όχι το αίσθημα ασφάλειας των τουριστών. Προς το σκοπό αυτό, χρησιμοποιήθηκε μέρος του ερωτηματολογίου των Seabra et al. (2014), το οποίο διαμοιράστηκε σε Έλληνες πολίτες. Το μέγεθος του δείγματος ανήλθε σε 118 άτομα. Οι αποκρίσεις τους αναλύθηκαν με χρήση μεθόδων περιγραφικής στατιστικής (πίνακες συχνότητας, μέσοι όροι, τυπικές αποκλίσεις), αλλά και επαγωγικής στατιστικής (ανάλυση διακύμανσης, ανάλυση συσχέτισης, ανάλυση παλινδρόμησης). Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η τρομοκρατία επιδρά αρνητικά στην τουριστική ασφάλεια και, επομένως, και στον τουρισμό. Μάλιστα, η επίδραση της τρομοκρατίας είναι άμεση και όχι έμμεση, εφόσον υπερσχύει του γενικότερου κινδύνου ενός τουριστικού προορισμού. Παρόλα αυτά, φαίνεται να αποτελεί προσδιοριστικό παράγοντα του κινδύνου που αντιλαμβάνονται οι πολίτες σε έναν τουριστικό προορισμό. Τέλος, από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, η επίδραση της εκπαίδευσης εμφανίζεται ιδιαίτερος επίμονη ανεξαρτήτως πλαισίου εντός του οποίου αναλύεται. Συγκεκριμένα, οι απόφοιτοι Λυκείου εμφανίζονται να αποδίδουν χαμηλότερη σπουδαιότητα στην ασφάλεια ενός τουριστικού προορισμού. Τα παραπάνω αποτελέσματα, με δεδομένο ότι αποτελούν τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων, αναδεικνύουν τη σπουδαιότητα των εκστρατειών μάρκετινγκ για την ανάδειξη ενός τόπου ως μη πιθανό στόχο τρομοκρατικών ενεργειών.

Λέξεις Κλειδιά: Τρομοκρατία, Τουριστική Ασφάλεια, Κίνδυνος, Τουριστικός Προορισμός, Τουρισμός

ABSTRACT

The relationship between terrorism and tourism safety is one of the objects that have been gathering for years the interest of scientists and professionals in the tourism industry. This study is investigating this relationship exactly and is focused on Greece. Particularly, it aims at determining whether or not terrorism affects the tourism safety. To do so, part of the Seabra et al (2014) questionnaire was used. (2014), which was distributed to Greek citizens. The sample size was 118 respondents. Their responses were analyzed by using descriptive statistics methods (Frequency Tables, Averages, Standard Deviations), but also inductive statistics (Analysis of Variance, Correlation analysis, Regression analysis). The results show that terrorism has a negative effect on tourism safety and therefore also on tourism. Indeed, the impact of terrorism is direct and not indirect, as it prevails the general risk of a tourist destination. However, it seems to be a determinant of the risk that citizens perceive in a tourist destination. Finally, out of the examined demographic features, the effect of education appears particularly persistent regardless the context in which it is analyzed. Specifically, high school graduates appear to regard safety of a touristic destination as of lower importance. The above results, given that they consist the perceptions of the participants, highlight the importance of marketing campaigns to highlight a place as a non-possible target of terrorist acts.

Keywords: Terrorism, Tourism Safety, Risk, Touristic Destination, Tourism.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
ABSTRACT.....	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1.1 Γενικά Στοιχεία.....	8
1.2 Σκοπός Μελέτης	9
1.3 Σπουδαιότητα Μελέτης	9
1.4 Δομή Μελέτης	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	11
2.1 Η έννοια της Τρομοκρατίας.....	11
2.2 Η έννοια της Ασφάλειας Τουριστών	15
2.3 Σχέση Τρομοκρατίας και Ασφάλειας Τουριστών – Προηγούμενες Μελέτες	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ	27
3.1 Σκοπός Έρευνας και Ερευνητικοί Στόχοι.....	27
3.2 Ερευνητικά Ερωτήματα και Ερευνητικές Υποθέσεις.....	28
3.3 Το Ερευνητικό Εργαλείο: Ερωτηματολόγιο – Αξιοπιστία και Εγκυρότητα	31
3.4 Στατιστικές Μεταβλητές και Στατιστικές Μέθοδοι	33
3.5 Δειγματοληψία: Πληθυσμός και Δείγμα	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	39
3.1 Περιγραφή Δείγματος.....	39
3.2 Παρουσίαση Αποκρίσεων Δείγματος	40
3.3 Μονοπαραγοντική Ανάλυση	44
3.4 Πολυπαραγοντική Ανάλυση	48

3.5 Συζήτηση Αποτελεσμάτων	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	56
5.1 Συμπεράσματα.....	56
5.2 Περιορισμοί και Προτάσεις.....	57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Το Ερωτηματολόγιο της Έρευνας	67

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Αξιοπιστία Ερωτηματολογίου – Cronbach’s Alpha.....	33
Πίνακας 2. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος.....	39
Πίνακας 3. Αποκρίσεις του Δείγματος στις ερωτήσεις της ενότητας Β του Ερωτηματολογίου: «Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία»	41
Πίνακας 4. Αποκρίσεις του Δείγματος στις ερωτήσεις της ενότητας Γ του Ερωτηματολογίου: «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου»	42
Πίνακας 5. Αποκρίσεις του Δείγματος στις ερωτήσεις της ενότητας Δ του Ερωτηματολογίου: «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών».....	43
Πίνακας 6. Περιγραφή των Ποσοτικών Μεταβλητών της Μελέτης	44
Πίνακας 7. Η Επίδραση του Φύλου.....	45
Πίνακας 8. Η Επίδραση της Ηλικίας	45
Πίνακας 9. Η Επίδραση της Εκπαίδευσης.....	46
Πίνακας 10. Η Επίδραση του Επαγγέλματος.....	46
Πίνακας 11. Η Επίδραση του Εισοδήματος.....	47
Πίνακας 12. Η Επίδραση της Τρομοκρατίας και του Αντιληπτού Κινδύνου	48
Πίνακας 13. Εκτίμηση Παλινδρόμησης με Εξαρτημένη Μεταβλητή την Ασφάλεια των Τουριστών και Ανεξάρτητη τον Αντιληπτό Κίνδυνο	49
Πίνακας 14. Εκτίμηση Παλινδρόμησης με Εξαρτημένη Μεταβλητή την Ασφάλεια των Τουριστών και Ανεξάρτητη την Τρομοκρατία	50
Πίνακας 15. Εκτίμηση Παλινδρόμησης με Εξαρτημένη Μεταβλητή την Ασφάλεια των Τουριστών και Ανεξάρτητες την Τρομοκρατία και τον Αντιληπτό Κίνδυνο.....	52

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Ερευνητικό Σχέδιο Μελέτης	31
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Γενικά Στοιχεία

Ο παγκόσμιος τουρισμός συνεισφέρει σημαντικά στην ανάπτυξη και τη βιομηχανοποίηση πολλών περιοχών (Imamoglu et al., 2022; Göymen, 2000). Ταυτόχρονα, παρουσιάζει σημαντικές αλληλεξαρτήσεις με πολλές άλλες οικονομικές δραστηριότητες, γεγονός που οδηγεί σε μία πολλαπλασιαστική επίδραση του τουρισμού που είναι ορατό στην αγορά εργασίας, την αγορά συναλλάγματος, αλλά και στη γενικότερη ευημερία των κρατών (Gu, 2023; Purnomo, 2022; Seabra et al., 2007). Επιπλέον, η παγκοσμιοποίηση επέτρεψε την εξάπλωση του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο (Haini et al., 2023; Gozgor et al., 2022; Levitt, 1983). Ως αποτέλεσμα, η τουριστική βιομηχανία έρχεται σήμερα αντιμέτωπη με σημαντικούς κινδύνους, ενώ κρίσεις σε ένα μέρος του κόσμου μπορεί να πυροδοτήσουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε άλλες απομακρυσμένες περιοχές (Bhatia, 2022; Ritchie, 2004).

Ένας από αυτούς τους κινδύνους είναι και αυτός της τρομοκρατίας, ο οποίος έχει αναχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους για τους υπεύθυνους και τις αρχές χάραξης πολιτικής στο δυτικό ημισφαίριο (Krostanje, 2023). Τα τρομοκρατικά συμβάντα έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία έτη, γεγονός που τα καθιστά προσδιοριστικό παράγοντα κατά τη διαδικασία λήψης της απόφασης επιλογής του τουριστικού προορισμού (Thiong'o, 2022). Σε αντίθεση με άλλους παράγοντες, η επίδραση της τρομοκρατίας στον τουρισμό είναι αρνητική, εφόσον επηρεάζει αρνητικά το επίπεδο ασφάλειας των τουριστών, το οποίο συνιστά σήμερα τον κρισιμότερο προσδιοριστικό παράγοντα της τουριστικής ζήτησης (-Guttman & Gilboa, 2023; Agarwal et al., 2021; Avraham, 2021; Seabra et al., 2020; Nedelea, 2020; Karamelikli et al., 2020; Asaker & O'Connor, 2019; Bassil et al., 2019). Συνεπώς, η τρομοκρατία και ο τουρισμός είναι δύο αλληλοεξαρτημένα μεγέθη μίας οικονομίας, και ο αντίκτυπος της τρομοκρατίας στους τουριστικούς προορισμούς και την τουριστική βιομηχανία μπορεί να είναι τεράστιος (Nedelea, 2020).

1.2 Σκοπός Μελέτης

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα μελέτη επιδιώκει να μελετήσει τη σχέση μεταξύ των δύο παραπάνω παραγόντων, δηλαδή μεταξύ της τρομοκρατίας και της τουριστικής ασφάλειας. Η διερεύνηση αυτήν υλοποιείται μέσω των αντιλήψεων των ατόμων που θα μπορούσαν δυνητικά να αποτελέσουν τουρίστες για διεθνείς τουριστικούς προορισμούς. Συγκεκριμένα, ως σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της τρομοκρατίας και της ασφάλειας τουρισμού. Εναλλακτικά, επιδιώκεται να εξεταστεί, πρώτον, κατά πόσον η τρομοκρατία επηρεάζει την ασφάλεια του τουρισμού και, δεύτερον, εφόσον την επηρεάζει, κατά πόσον η επίδραση αυτή είναι αρνητική.

1.3 Σπουδαιότητα Μελέτης

Η παρούσα μελέτη, κατά την γνώση τουλάχιστον του συγγραφέα, συνιστά την πρώτη μελέτη που επιδιώκει να διερευνήσει την άποψη των Ελλήνων πολιτών σχετικά με την τρομοκρατία, την τουριστική ασφάλεια και τη σχέση μεταξύ τους. Αν και στη διεθνή βιβλιογραφία, το συγκεκριμένο αντικείμενο μελετάται διαχρονικά και συστηματικά, στην Ελλάδα οι όποιες προσεγγίσεις περιορίζονται σε ποσοτικά δεδομένα και ανάλυση χρονοσειρών και όχι σε ποσοτική μελέτη των αντιλήψεων των Ελλήνων, οι οποίες αντλούνται μέσω ερωτηματολογίων. Συνεπώς, αναμένεται να προσφέρει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο που οι Έλληνες τουρίστες αντιμετωπίζουν τα ζητήματα ασφαλείας κατά την επιλογή του τουριστικού προορισμού και το ρόλο που η τρομοκρατία παίζει σε αυτά.

1.4 Δομή Μελέτης

Για την επίτευξη των παραπάνω, η παρούσα μελέτη δομείται σε πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο είναι το παρόν εισαγωγικό. Σκοπός του είναι να θέσει τους βασικούς προβληματισμούς της μελέτης, να εισαγάγει το σκοπό της και να ορίσει τη σπουδαιότητα και τη συνεισφορά της. Το δεύτερο κεφάλαιο συνιστά τη βιβλιογραφική επισκόπηση. Σε αυτό ορίζονται οι έννοιες της τρομοκρατίας και της τουριστικής ασφάλειας, ενώ αναπτύσσεται και η προτεινόμενη από τη

βιβλιογραφία σχέση μεταξύ των δύο αυτών εννοιών παραθέτοντας σχετικές μελέτες. Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει τη μεθοδολογία της εμπειρικής διερεύνησης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, διαμορφώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα και διατυπώνονται οι ερευνητικές υποθέσεις, ενώ περιγράφονται το ερευνητικό εργαλείο, οι στατιστικές μέθοδοι ανάλυσης και η εφαρμοζόμενη μέθοδος δειγματοληψίας. Το τέταρτο κεφάλαιο παραθέτει τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης και τα συνοψίζει συνδέοντάς τα με τα ερευνητικά ερωτήματα, της ερευνητικές υποθέσεις και την υφιστάμενη βιβλιογραφία. Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο συνοψίζει τα συμπεράσματα, αναγνωρίζει τους περιορισμούς της μελέτης και προχωρά σε σχετικές προτάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Η έννοια της Τρομοκρατίας

Η έννοια της τρομοκρατίας είναι πολύ ευρεία και δεν υπάρχει ένας γενικά αποδεκτός ορισμός για αυτήν, αλλά ούτε και για την έννοια του τρομοκράτη (Tarlow, 2006). Την ίδια στιγμή, ωστόσο, αποτελεί έναν από τους πλέον χρησιμοποιούμενους όρους στον πολιτικό λόγο (Schmid, 2023). Άλλωστε, συνιστά ένα από τα πλέον σημαντικά παγκόσμια ζητήματα ασφαλείας ήδη από την έναρξη της νέας χιλιετίας, ενώ ήδη από το 2014, σειρές θανατηφόρων επιθέσεων στη Γαλλία, το Βέλγιο, τη Γερμανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Μεγάλη Βρετανία έχουν τροφοδοτήσει νέες ανησυχίες για τρομοκρατικά περιστατικά, ιδιαίτερα στις δυτικές χώρες (Homolar & Rodríguez-Merino, 2019). Για το λόγο αυτό, η συζήτηση για τον ορισμό της τρομοκρατίας συνεχίζεται για περισσότερο από μισό αιώνα και έχει οδηγήσει σε μεγάλο αριθμό δημοσιεύσεων (Schmid, 2023).

Ο Laquer (1977) ορίζει την τρομοκρατία ως την παράνομη χρήση βίας σε αθώους ανθρώπους για την επίτευξη ενός πολιτικού στόχου. Ο Bjorgo (2005) την προσδιορίζει ως το σύνολο των μεθόδων πολέμου και όχι ως μία αναγνωρίσιμη ιδεολογία ή κίνηση, που συνεπάγεται την προμελετημένη χρήση βίας εναντίον κυρίως μη μαχητών προκειμένου να επιτευχθεί ψυχολογική επίδραση του φόβου σε τρίτους, δηλαδή όχι στους άμεσους στόχους. Τέλος, ένας γενικά πιο πρόσφατος και αποδεκτός ορισμός αναφέρει ότι η τρομοκρατία περιέχει, αφενός, ένα δόγμα για την υποτιθέμενη αποτελεσματικότητα της ειδικής τακτικής της ανάπτυξης του αισθήματος του φόβου συνδυασμένη με την πολιτική βία, και, αφετέρου, μια συνωμοτική πρακτική μιας καλά υπολογισμένης, επιδεικτικής, άμεσης και βίαιης δράσης χωρίς νομικούς ή ηθικούς περιορισμούς, που στοχεύουν κυρίως σε πολίτες και, γενικότερα, μη μαχητές και εκτελούνται για τις προπαγανδιστικές και ψυχολογικές επιπτώσεις τους σε διάφορα ακροατήρια και αντιμαχόμενα μέρη (Schmid, 2023). Για να γίνει ακόμα καλύτερα κατανοητή η διασπορά που υπάρχει στην έννοια της τρομοκρατίας, ήδη το 1988 σε μελέτη των Schmid και Jongman αναφέρονται 109 ορισμοί της τρομοκρατίας στους οποίους εντοπίστηκαν 22 βασικά στοιχεία ορισμού. Το πλέον σύνηθες στοιχείο είναι αυτός της βίας ή της επιβολής που εντοπίστηκε στο 83,5% των μελετών και ακολουθούν η πολιτική διάσταση, ο φόβος, η απειλή και τα ψυχολογικά αποτελέσματα ή/και οι αναμενόμενες αντιδράσεις σε ποσοστά 65%, 51%, 47% και 41,5% αντιστοίχως (Bruce, 2013).

Οι Enders et al. (2011) ορίζουν την τρομοκρατία ως την προμελετημένη χρήση βίας ή απειλή για χρήση της από άτομα ή υπό-εθνικές ομάδες εναντίον πολιτών (μη μαχητών), προκειμένου να επιτευχθεί πολιτικός ή κοινωνικός στόχος μέσω του εκφοβισμού ενός μεγάλου ακροατηρίου που εκτείνεται πέρα από αυτό των άμεσων θυμάτων. Βάσει αυτού του ορισμού, η τρομοκρατία διαφέρει σημαντικά σε σύγκριση με ανοργάνωτες μορφές βίαιης πολιτικής διαμαρτυρίας, μη πολιτικών πράξεων βίας και βίαιης καταστολής από την κυβέρνηση, τη λεγόμενη δηλαδή κρατική τρομοκρατία). Ίσως η πλέον κοινή σύγχυση είναι αυτήν της έννοιας της τρομοκρατίας με την κοινή εγκληματική συμπεριφορά, οι οποίες, ωστόσο, είναι πολύ διαφορετικές μεταξύ τους. Οι εγκληματίες αναζητούν μία παρασιτική σχέση με την οικονομία και στηρίζονται σε αυτήν για να μπορούν να αναπτύξουν τη δραστηριότητά τους. Αντιθέτως, οι τρομοκράτες επιζητούν την καταστροφή των εθνικών οικονομιών ακόμα και μέσω τυχαίων μαζικών θανάτων που προκαλούν οι μορφές βίας που χρησιμοποιούν, έτσι ώστε να ασκήσουν πίεση στις κυβερνήσεις και να επιτύχουν τα αιτήματά τους (Tarlow, 2006).

Επίσης, η τρομοκρατία μπορεί να διακριθεί σε εγχώρια και διακρατική. Η εγχώρια τρομοκρατία είναι αυτήν που αναπτύσσεται και δρα εντός των συνόρων μίας χώρας, ενώ η διακρατική τρομοκρατία αφορά περισσότερες από μία χώρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μίας εγχώριας τρομοκρατίας είναι οι επιθέσεις των Κούρδων στην Τουρκία, όπου η τουρκική κυβέρνηση της ονομάζει τρομοκρατικές. Από την άλλη μεριά, χαρακτηριστικό παράδειγμα διακρατικής τρομοκρατίας είναι οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001, όπου οι δράστες προέρχονταν από διάφορες χώρες της Μέσης Ανατολής, αλλά οι επιθέσεις συνέβησαν στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και έπληξαν χιλιάδες πολίτες με αμερικανική ή και αλλοδαπή υπηκοότητα (Helbling & Meierrieks, 2022).

Ωστόσο, η τρομοκρατία δεν είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο, αλλά ένα φαινόμενο με βαθιές ιστορικές ρίζες, που έχει υποστεί σημαντική εξέλιξη κατά τη διάρκεια των αιώνων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση της εβραϊκής εξτρεμιστικής ομάδας Sicarii, η οποία έδρασε κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής εποχής στην περιοχή της Ιουδαίας και χρησιμοποιούσε τακτικές που σήμερα θα θεωρούνταν τρομοκρατία, όπως οι δολοφονίες και η χρήση κρυμμένων όπλων (Hoffman, 2006). Ομοίως, οι πρώτοι αναρχικοί στα τέλη του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα χρησιμοποίησαν βομβιστικές επιθέσεις και στοχοθετημένες δολοφονίες για να προωθήσουν τους επαναστατικούς στόχους τους (Laqueur, 1977). Στα μέσα του 20ου αιώνα έκαναν την

εμφάνιση τους τα εθνικά απελευθερωτικά κινήματα στα διάφορα αποικιοκρατούμενα κράτη του κόσμου. Αυτά τα κινήματα, επιδιώκοντας να απελευθερώσουν τα συγκεκριμένα έθνη από τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και στοχεύοντας στην ανεξαρτησία και την αυτοδιάθεση των εθνών, συχνά καταφεύγαν σε αντάρτικο πόλεμο και πράξεις τρομοκρατίας ως μέρος του αγώνα τους. Η περίοδος του Ψυχρού Πολέμου επίσης επηρέασε την τρομοκρατία, καθώς οι υπερδυνάμεις και τα κράτη δορυφόροι τους ασχολούνται συγκαλυμμένα με δραστηριότητες που προωθούν με τα συμφέροντά τους, αλλά χρηματοδοτούν την τρομοκρατία (Stern & Berger, 2015). Τέλος, στα τέλη του 20ού αιώνα εμφανίστηκαν τα διακρατικά κινήματα της τζιχάντ με κυρίαρχο εκπρόσωπο την Αλ Κάιντα. Οι ομάδες αυτές, παρακινούμενες από ριζοσπαστικές ερμηνείες του Ισλάμ, αποσκοπούσαν στην καθιέρωση ενός παγκόσμιου ισλαμικού χαλιφάτου (Hegghammer, 2013).

Έτσι, στα τέλη του 20ού αιώνα παρατηρείται μία σημαντική μετατόπιση της φύσης της τρομοκρατίας. Η εμφάνιση διακρατικών τρομοκρατικών δικτύων και ιδεολογιών που οδηγούνται από τη θρησκεία και την ιδεολογία προκάλεσε τη σύγχρονη τρομοκρατία. Διάφοροι επιστήμονες υπογραμμίζουν την αυξανόμενη επιρροή των ριζοσπαστικών ισλαμικών ιδεολογιών, τον πολλαπλασιασμό των εξτρεμιστικών ομάδων και τη χρήση βομβαρδισμών αυτοκτονίας ως καθοριστικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης τρομοκρατίας (Piazza, 2006; Hegghammer, 2013). Η σύγχρονη τρομοκρατία χαρακτηρίζεται από μια μετατόπιση στους στόχους και στις τακτικές της. Ενώ οι προηγούμενες μορφές τρομοκρατίας στόχευαν πολιτικά πρόσωπα ή θεσμούς, οι σύγχρονοι τρομοκράτες στοχεύουν σε πολιτικούς πληθυσμούς. Η μετατόπιση αυτή συχνά αποδίδεται εν μέρει στην επιθυμία της σύγχρονης τρομοκρατίας να ενσταλάξει το φόβο και να προκαλέσει τις κυβερνήσεις σε υπερβολική αντίδραση (Berman, 2011), καθώς η χρήση βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας, επιθέσεων οχημάτων και μαζικών πυροβολισμών έχει γίνει πιο διαδεδομένη, αντανακλώντας την προθυμία να προκαλέσει μαζικές απώλειες (Bloom, 2005). Επιπλέον, η δυναμική φύση της τρομοκρατίας καθιστά ιδιαίτερα υψηλό τον κίνδυνο για πιθανές μελλοντικές κυβερνοεπιθέσεις και βιολογικές επιθέσεις. Ήδη τον 21^ο αιώνα υπήρξαν προσπάθειες που στόχευαν σε συστήματα υπολογιστών προκειμένου να κλαπουν ψηφιακά διαθέσιμες ευαίσθητες πληροφορίες, ώστε να εξαπλωθεί ευρύτατος πανικός ή την πρόκληση ζημιών σε κράτη και επιχειρήσεις (Stohl, 2007; Borah, 2015). Αντιστοίχως, οι βιολογικές επιθέσεις εκμεταλλεύονται εξελίξεις στη βιοτεχνολογία για να αναπτύξουν και να διασπείρουν θανατηφόρα μικρόβια (Wheelis et al., 2006). Χαρακτηριστικό περιστατικό είναι η περίπτωση των επιθέσεων με άνθρακα στις Ηνωμένες Πολιτείες το 2001 (Inglesby et al., 2002).

Επιπλέον, οι εξελίξεις στην τεχνολογία επικοινωνιών και η παγκοσμιοποίηση έχουν διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην εξέλιξη της τρομοκρατίας. Ο τρόπος με τον οποίο το Διαδίκτυο και τα μέσα ενημέρωσης διευκόλυναν την πρόσληψη, τη ριζοσπαστικοποίηση και τις προσπάθειες επικοινωνίας των σύγχρονων τρομοκρατικών οργανώσεων θεωρείται κρίσιμης σημασίας στην εξάπλωση των τρομοκρατικών οργανώσεων, εφόσον οι ψηφιακές αυτές πλατφόρμες παρέχουν μια παγκόσμια εμβέλεια και ένα ισχυρό μέσο για τη διάδοση της προπαγάνδας (Howard, 2013). Ειδικότερα, η σχέση μεταξύ των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της τρομοκρατίας έχει αποτελέσει αντικείμενο έντονου ακαδημαϊκού διαλόγου, καθώς ενώ χρησιμεύουν ως ζωτικό εργαλείο για τη διάδοση της επικοινωνίας και των πληροφοριών, διαδραματίζουν ταυτόχρονα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των κοινών αντιλήψεων και στην επίδραση που θα έχουν οι ενέργειες των τρομοκρατικών ομάδων σε αυτές. Διαπιστώνεται, γενικά, ότι οι τρομοκρατικές οργανώσεις έχουν αξιοποιήσει αποτελεσματικά τη δύναμη των μέσων ενημέρωσης για να προωθήσουν τους στόχους τους. Η ευρεία προσβασιμότητα του Διαδικτύου επέτρεψε στους τρομοκράτες να διαδώσουν τα μηνύματά τους σε ένα παγκόσμιο ακροατήριο, ενισχύοντας έτσι τον αντίκτυπό τους, γεγονός που αποδεικνύεται από τις ιδιαίτερα αποδοτικές προσπάθειες προσέλκυσης ατόμων Δυτικών χωρών από τον ISIS (Stern & Berger, 2015). Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης συνηθίζουν να αποδίδουν βαρύτητα στον εντυπωσιακό χαρακτήρα των τρομοκρατικών επιθέσεων και να παρέχουν δραματική κάλυψη σε αυτές προκειμένου να προσελκύσουν θεατές και αναγνώστες. Αυτή η έμφαση στον εντυπωσιασμό μπορεί να εξυπηρετήσει ακούσια τα συμφέροντα των τρομοκρατικών οργανώσεων (Schildkraut et al., 2018) ή φόβο και άγχος μεταξύ του γενικού πληθυσμού, προωθώντας τους στόχους των τρομοκρατικών ομάδων που επιδιώκουν να ενσταλάξουν την τρομοκρατία (McCaughey & Moskalenko, 2011). Από την άλλη μεριά, τα μέσα ενημέρωσης επηρεάζουν επίσης την αντίδραση των κυβερνήσεων, εφόσον μπορούν να ασκήσουν πίεση και να οδηγήσουν την κυβέρνηση να αναλάβει αντιδράσει, συχνά με επιθετικό τρόπο, στις τρομοκρατικές απειλές ή επιθέσεις (McCaughey & Moskalenko, 2011).

Οι στρατηγικές και οι απαντήσεις της καταπολέμησης της τρομοκρατίας έχουν εξελιχθεί παράλληλα με την μεταβαλλόμενη φύση της τρομοκρατίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα της εξέλιξης αυτής είναι ότι πλέον περιέχονται σε αυτές η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ εθνών και η διεθνής συνεργασία (Kaplan, 2017), καθώς και η κατανόηση των ψυχολογικών και κοινωνιολογικών παραγόντων που οδηγούν τα άτομα να ενταχθούν σε τρομοκρατικές οργανώσεις

(Sageman, 2004). Ωστόσο, πολλοί υποστηρίζουν ότι τα μέτρα ασφαλείας που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας πολλές φορές παραβιάζουν αστικές ελευθερίες (Field, 2017) και ανθρώπινα δικαιώματα, όπως αυτά της ελεύθερης έκφρασης και του ελεύθερου συγχρωτισμού, ενώ συχνά κατηγορούνται και για προώθηση παράνομων διακρίσεων έναντι εθνοτικών, φυλετικών και θρησκευτικών ομάδων (Heath-Kelly, 2012) και μαζικές επιτηρήσεις που παραβιάζουν το δικαίωμα των ατόμων στην ιδιωτική ζωή (Deibert, 2014), καθώς και τα πολιτικά δικαιώματα (Lyon, 2014; Ball et al., 2014).

2.2 Η έννοια της Ασφάλειας Τουριστών

Η ασφάλεια είναι μια βασική ανάγκη των τουριστών. Οι άνθρωποι είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι στα θέματα ασφάλειας κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν τον τουρισμό και ακόμη και μικρές κρίσεις σε ένα μέρος του κόσμου μπορεί να προκαλέσουν ισχυρές αντιδράσεις μειώνοντας σημαντικά τη ζήτηση του τουρισμού, όχι μόνο στην πληττόμενη, αλλά και σε άλλες περιοχές μέσω του φαινομένου της «επίδρασης της γενίκευσης» (Seabra et al., 2013). Η ειρήνη και η ασφάλεια συνιστούν κρίσιμες συνθήκες για την ανάπτυξη των τουριστικών προορισμών και έτσι καθίστανται βασικοί και καθοριστικοί παράγοντες της επιτυχίας (Cavlek, 2002; Chauhan, 2007; Amir et al., 2015). Έτσι, η ασφάλεια των τουριστών είναι μια πολυδιάστατη έννοια που περιλαμβάνει οικονομικές, ψυχολογικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις και συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για την ευημερία των τουριστών, την οικονομική ευημερία και τη βιωσιμότητα των τουριστικών προορισμών. Μπορεί να οριστεί ως το συνολικό σύνολο των μέτρων και των στρατηγικών που αποσκοπούν στη διαφύλαξη της ευημερίας των τουριστών κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους. Τα μέτρα και οι στρατηγικές αυτές θα πρέπει να περιέχουν φυσικές, ψυχολογικές και περιβαλλοντικές πτυχές. Εναλλακτικά, η ασφάλεια των τουριστών περιλαμβάνει την αξιολόγηση, τον μετριασμό και τη διαχείριση των κινδύνων και των απειλών που μπορούν να συναντήσουν οι τουρίστες κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους. Σε αυτήν την περίπτωση οι κίνδυνοι και οι απειλές μπορούν να κυμαίνονται από φυσικές καταστροφές έως εγκληματικές δραστηριότητες (Crouch & Ritchie, 1999).

Ο τουρισμός συμβάλλει σημαντικά στην παγκόσμια οικονομία, δημιουργώντας θέσεις εργασίας, αύξηση εισοδήματος και εισροές συναλλάγματος. Οι ανησυχίες για την ασφάλεια του τουρισμού

μπορούν να αποτρέψουν πιθανούς τουρίστες από την επίσκεψη σε έναν προορισμό, οδηγώντας σε σημαντικές οικονομικές απώλειες (Crouch & Ritchie, 1999). Επιπλέον, η τουριστική ασφάλεια συνδέεται στενά με την ψυχολογική ευημερία των ταξιδιωτών. Το αίσθημα ασφάλειας κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού ενισχύει τη συνολική ταξιδιωτική εμπειρία και συμβάλλει στην ψυχική υγεία των τουριστών (Pizam et al., 1997; Becken, 2010). Παράλληλα, η τουριστική ασφάλεια εκτείνεται πέρα από την προσωπική ασφάλεια και περιλαμβάνει την ασφάλεια του περιβάλλοντος, καθώς οι μη βιώσιμες τουριστικές πρακτικές μπορούν να βλάψουν τα οικοσυστήματα και τους φυσικούς πόρους του τόπου προορισμού (Gössling et al., 2015; Koens et al., 2018).

Η ασφάλεια συνιστά ουσιαστικά μια σταθερή και ομαλή κατάσταση, ενώ οι ανησυχίες και οι κίνδυνοι ασφάλειας ενυπάρχουν ως παράλληλες έννοιες με την έννοια της ασφάλειας (Sönmez & Graefe, 1998a). Συγκεκριμένα, η τουριστική ασφάλεια είναι έννοια αντίθετη του τουριστικού κινδύνου. Ο κίνδυνος τουρισμού ορίζεται ως η πιθανότητα να εμφανιστεί ένας συγκεκριμένος κίνδυνος κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού ή η συνείδηση του επίπεδου της ασφάλειας ή του κινδύνου και η γνώση της πιθανότητας να εμφανιστεί μία βλάβη ή ένα δυσάρεστο απρόοπτο γεγονός κατά τη διάρκεια του ταξιδιού (Fischhoff et al., 1984; Park & Reisinger, 2010). Συνεπώς, η τουριστική ασφάλεια ορίζεται ως το μέγιστο επίπεδο κινδύνου που μπορεί να ανεχθεί ένας τουρίστας κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του και συνιστά έναν γενικό όρο για τις τουριστικές δραστηριότητες σε ισορροπημένη, σταθερή και ομαλή κατάσταση. Γενικά, η ασφάλεια τουρισμού αναφέρεται σε μία «κανονικότητα», δηλαδή σε μία κατάσταση στην οποία οι τουρίστες δεν έρχονται αντιμέτωποι με απειλές, απώλειες ή τραυματισμού κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους (Chauhan, 2007; George, 2003; 2010). Η αξιολόγηση αυτής της κατάστασης από τον ίδιο τον ταξιδιώτη αποτελεί ουσιαστικά την Αντιλαμβανόμενη Ασφάλεια Ταξιδιώτη ή Τουρίστα (Chauhan, 2007).

Η αντιλαμβανόμενη ασφάλεια τουρισμού είναι μια υποκειμενική αποτύπωση και αξιολόγηση των πληροφοριών και των πτυχών ασφάλειας που βασίζονται στις προηγούμενες εμπειρίες των ανθρώπων (Seabra et al., 2013). Διάφορα αρνητικά ή εν γένει επικίνδυνα γεγονότα καθώς και οι διάφοροι τύποι κρίσεων, όπως η τρομοκρατία, τα εγκλήματα και οι φυσικές καταστροφές, αναγνωρίζονται ως κρίσιμοι και καθοριστικοί παράγοντες του επιπέδου της αντιλαμβανόμενης ασφάλειας (Seabra et al., 2013, George, 2003). Ωστόσο, υπάρχει μία τεράστια ποικιλία πηγών άντλησης πληροφοριών για μία τεράστια ποικιλία τύπων και ειδών επικίνδυνων παραγόντων.

Επιπλέον, η διαθεσιμότητα και το είδος των πληροφοριών μπορεί να επηρεάζονται από τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος (Rittichainuwat, 2013), την ποιότητα των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών (Wang & Lopez, 2020) ή τις ενέργειες διαχείρισης των κρατικών αρχών (Kılıçlar et al., 2017). Παραδείγματα πηγών είναι οι προσωπικές εμπειρίες εγκληματικότητας, οι συζητήσεις με τους φίλους για το έγκλημα και η έκθεση στο έγκλημα μέσω των μαζικών μέσων ενημέρωσης, καθώς και οι αντιλήψεις για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας (George, 2003). Ο συνδυασμός μεταξύ πηγών πληροφοριών και ποσότητας πληροφοριών μπορούν να οδηγήσουν σε πολλά διαφορετικά επίπεδα αντιλαμβανόμενης ασφάλειας τουρισμού. Για παράδειγμα, οι τρομοκρατικές επιθέσεις και οι φυσικές καταστροφές είναι δύο εξίσου σημαντικές κρίσεις, οι οποίες, ωστόσο, αντιμετωπίζονται διαφορετικά από τους τουρίστες. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις μειώνουν το αντιλαμβανόμενο επίπεδο ασφάλειας των τουριστών και οδηγούν σε απότομη μείωση τη ζήτηση (Karusiński & Richards, 2016; Pizam & Smith, 2000). Από την άλλη μεριά, οι φυσικές καταστροφές είναι πιο εύκολα ανεκτές και κατανοητές από τους τουρίστες λόγω της απρόβλεπτης φύσης τους και της έλλειψης ανθρώπινης συμμετοχής (Rittichainuwat, 2013; Okuyama, 2018).

Ως σήμερα, η αντιλαμβανόμενη ασφάλεια τουριστών έχει μετρηθεί με διάφορους τρόπους και σε διάφορες κλίμακες (Echtner & Ritchie, 1993; George, 2003; 2010; Rittichainuwat & Chakraborty, 2012). Οι πλέον συνηθισμένοι είναι τρεις. **Πρώτον**, μετράται ως υποδιάσταση της εικόνας (image) του τόπου προορισμού, αντανακλώντας με αυτόν τον τρόπο της διαστάσης της φιλικότητας και της άνεσης (Echtner & Ritchie, 1993). Σε κάποιο βαθμό, η αντίληψη της ασφάλειας εξαρτάται από την εικόνα του τόπου προορισμού και αποτελεί προϋπόθεση για τον ιδανικό τουριστικό προορισμό (Chauhan, 2007; Chi & Qu, 2008; Chen, 2007). Επιπλέον, η εικόνα ενός προορισμού μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά οι τουρίστες αισθάνονται ανασφαλείς ή ότι απειλούνται (George, 2003). **Δεύτερον**, η αντιλαμβανόμενη ασφάλεια τουρισμού αντιμετωπίζεται ως μια μονοδιάστατη παράμετρος. Για παράδειγμα, το TPSD μετράται ζητώντας από τους τουρίστες να εκφράσουν τη συνολική τους αίσθηση ασφάλειας σε διάφορα θέματα, όπως οι βόλτες με τα πόδια το βράδυ, οι επισκέψεις των τουριστικών σημείων κατά τη διάρκεια της ημέρας, η χρήση των δημόσιων συγκοινωνιών, η οδήγηση στο κέντρο αλλά και στα προάστια των πόλεων και η διαμονή σε καταλύματα (George, 2003). Αυτή είναι η πιο ευρέως χρησιμοποιούμενη προσέγγιση μέτρησης της ασφάλειας τουρισμού (Patwardhan et al., 2020). **Τρίτον**, η αντιλαμβανόμενη ασφάλεια τουρισμού αντιμετωπίζεται ως μία πολυδιάστατη παράμετρος. Ενδεικτικά και όχι περιοριστικά,

αναφέρονται παρακάτω δύο τέτοιες περιπτώσεις. Σε μία προσέγγιση τριών παραγόντων, προτάθηκε ότι η αντιλαμβανόμενη ασφάλεια τουρισμού εξαρτάται από το βαθμό ιδιωτικότητας που αισθάνονται οι τουρίστες, από την τάξη του τόπου προορισμού και το επίπεδο επαγγελματισμού παροχής τουριστικών υπηρεσιών (Baokye, 2012). Σε άλλη έρευνα, η ασφάλεια τουρισμού διερευνάται στο πλαίσιο των μέτρων και των ελέγχων ασφαλείας που εφαρμόζουν οι πάροχοι τουριστικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, προτάθηκε ένα μοτίβο έξι παραγόντων, στους οποίους περιέχονταν οι επιθεωρήσεις κινδύνου, η ύπαρξη συστήματος διαχείρισης κρίσεων, οι έλεγχοι σε αεροδρόμια και ξενοδοχεία, η ύπαρξη κουτιών έκτακτης ανάγκης, η ύπαρξη συστημάτων προειδοποίησης και η λειτουργία όργανα ελέγχου ασθενειών (Rittichainuwat & Chakraborty, 2012). Άλλες μελέτες περιλαμβάνουν διάφορους άλλους παράγοντες που μπορούν να καθορίζουν το επίπεδο της αντιλαμβανόμενης ασφάλειας τουρισμού (Lee et al., 2018; Chia-Chen et al., 2018).

Διαπιστώνεται, επομένως, μία πολύ μεγάλη ποικιλία προσεγγίσεων της συγκεκριμένης παραμέτρου, αλλά και παραγόντων που μπορεί να την επηρεάζουν. Το σίγουρο είναι ότι το σύνολο αυτών των προσεγγίσεων βοήθησαν στην αξιολόγηση των αντιλήψεων της τουριστικής ασφάλειας. Ωστόσο, οι καταστάσεις και τα πλαίσια είναι πολύ διαφορετικά και μεταβάλλονται συνεχώς, με αποτέλεσμα οι κλίμακες αυτές να θεωρούνται συχνά παρωχημένες. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη να εξετάζεται και να αναπροσαρμόζεται συστηματικά ο τρόπος καταγραφής και μέτρησής της (Xie et al., 2021).

2.3 Σχέση Τρομοκρατίας και Ασφάλειας Τουριστών – Προηγούμενες Μελέτες

Όπως έγινε κατανοητό από τα παραπάνω, οι αντιλήψεις ή/και το συναίσθημα προστασίας από παράγοντες που προκαλούν βλάβη είναι κρίσιμης σημασίας για την ασφάλεια των τουριστών. Για το λόγο αυτό, το αντιλαμβανόμενο επίπεδο ασφάλειας σε αντίθεση με το πραγματικό έχει λάβει τη μεγαλύτερη προσοχή (Roehl & Fesenmaier, 1992). Η ασφάλεια, ως έννοια αντίθετη του κινδύνου, και η πολυπλοκότητά της επηρεάζει τη λήψη τουριστικών αποφάσεων (Roehl & Fesenmaier, 1992) και οι αποφάσεις μπορούν να είναι ιδιαίτερα ατομικές, βασισμένες σε προσωπικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας (Reisinger & Mavondo, 2005), του πολιτισμού και της εθνικότητας, (Kozak et al., 2007), την

προηγούμενη ταξιδιωτική εμπειρία και τα δημογραφικά στοιχεία (Seabra et al., 2013), το εισόδημα και την εκπαίδευση (Floyd & Pennington-Gray, 2004), και την καθημερινή επαφή με το έγκλημα και τη βία (Brunt et al., 2000). Οι πλέον συχνότεροι παράγοντες κινδύνου και ασφάλειας είναι η πολιτική αστάθεια, η υγεία (Clift & Page, 1996) και η τρομοκρατία (Araña & Leon, 2008; Sönmez & Graefe, 1998a).

Η απειλή κινδύνου που συνδέεται με την τρομοκρατία ή την πολιτική αστάθεια έχει ισχυρότερο αρνητικό αντίκτυπο στον τουρισμό από οποιαδήποτε άλλη φυσική ή ανθρώπινη καταστροφή (Sönmez, 1998). Ο ψυχολογικός αντίκτυπος της τρομοκρατίας μπορεί να έχει λιγότερη σχέση με την καταστροφική δύναμή της παρά με την ικανότητά του να προκαλεί φόβο και άγχος (Spilerman & Stecklon, 2009). Η τυχαία τρομοκρατική δραστηριότητα εκφοβίζει τους τουρίστες και επαναπροσδιορίζει τις τουριστικές γραμμές έως ότου το κοινό ξεχάσει αυτά τα περιστατικά. Η τουριστική βιομηχανία πάσχει από τρομοκρατικές επιθέσεις, καθώς επηρεάζει τις αντιλήψεις για την ασφάλεια του προορισμού (Sönmez, 1998). Οι περισσότερες μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η τρομοκρατική δραστηριότητα σε έναν συγκεκριμένο προορισμό αυξάνει το επίπεδο του αντιληπτού κινδύνου και επομένως έχει αρνητικές επιπτώσεις στη ζήτηση του τουρισμού, αντανakλώντας τη μείωση της επισκεψιμότητας της περιοχής (Bar-on, 1996, Blake & Sinclair, 2003; Enders & Sandler, 1991; Mansfeld, 1996; Roehl & Fesenmaier, 1992; Sönmez, 1998; Sönmez & Graefe, 1998a, 1998b). Ωστόσο, ο φόβος της τρομοκρατίας είναι μη ορθολογικός, καθώς η πραγματική πιθανότητα ενός τουρίστα να εμπλακεί σε ένα τρομοκρατικό περιστατικό είναι ελάχιστη (Sönmez et al., 1999).

Κάποιες από τις πλέον πρόσφατες μελέτες που διερεύνησαν τη σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και ασφάλειας τουρισμού παρατίθενται στο υπόλοιπο της παρούσας ενότητας. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι έρευνες αυτές είναι ενδεικτικές και όχι περιοριστικές του βαθμού ενδιαφέροντος που συγκεντρώνει η συγκεκριμένη θεματική ενότητα.

Οι Seger-Guttmann και Gilboa (2023) διερευνούν το ρόλο ενός ασφαλούς περιβάλλοντος στο πλαίσιο της απειλής της τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, η μελέτη τους εξετάζει εάν η αντιληπτή ασφάλεια από την τρομοκρατία μπορεί να δημιουργήσει διαπροσωπική εμπιστοσύνη των τουριστών και, με τη σειρά του, να μετριάσει τις αμυντικές τους συμπεριφορές και να ενισχύσει τη θετική τους από στόμα σε στόμα (WOM) αντίδρασή τους. Επιπλέον, εξετάζεται ως αποτέλεσμα μετριασμού της πιθανής έκθεσης στον τρομοκρατική εκδήλωση. Στον πειραματικό σχεδιασμό, οι

ερωτηθέντες (n = 401) ανατέθηκαν τυχαία σε μία από τις δύο πειραματικές συνθήκες: έκθεση ή μη έκθεση στην πιθανότητα τρομοκρατικής επίθεσης σε τουριστικό προορισμό. Όπως αναμενόταν, η δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος απέδωσε διαπροσωπική εμπιστοσύνη, η οποία οδήγησε σε μείωση των αμυντικών συμπεριφορών και αύξηση της θετικής WOM. Αντιθέτως, η έκθεση στην πιθανότητα μιας τρομοκρατικής επίθεσης μείωσε τον αντίκτυπο ενός ασφαλούς περιβάλλοντος υπηρεσίας. Αυτή η μελέτη καταδεικνύει της σπουδαιότητα της ασφάλειας ως πρόσθετη πτυχή του περιβάλλοντος παροχής τουριστικών υπηρεσιών. Τέλος, υιοθετώντας μια προσέγγιση προσανατολισμένη στις επιχειρήσεις, η τρέχουσα μελέτη καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο ο σχεδιασμός ενός ασφαλούς περιβάλλοντος παροχής τουριστικών υπηρεσιών μπορεί να βελτιώσει τις εμπειρίες των τουριστών και να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα.

Οι Agarwal et al. (2021) διαπιστώνουν ότι, ενώ η σχέση μεταξύ της τρομοκρατίας και του τουρισμού έχει μελετηθεί αρκετά από τη σχετική βιβλιογραφία, τα ερωτήματα εάν η τρομοκρατία επηρεάζει τον τουρισμό άμεσα ή όχι και σε πόσο καιρό αυτός ανακάμπτει μετά από ένα τρομοκρατικό συμβάν δεν απαντώνται. Με σκοπό να δώσουν απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα, αναπτύσσουν και αναλύουν ένα ερευνητικό μοντέλο που διακρίνει μεταξύ των βραχυπρόθεσμων και των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της τρομοκρατίας στον τουρισμό χρησιμοποιώντας ως δεδομένα τις τουριστικές ροές από τη Γερμανία προς το Ισραήλ. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τόσο οι βραχυπρόθεσμες όσο και οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις παρουσιάζονται και διαρκούν σε διάστημα 1 ή έως και 6 μηνών μετά το τρομοκρατικό συμβάν. Αν και δεν ανιχνεύουν σημαντική οικονομική επιρροή στην ανάπτυξη τουριστικών αφίξεων, εντοπίζουν ότι η εποχικότητα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αρνητική σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και τουρισμού.

Οι περισσότεροι ερευνητές ως το 2020 παρουσίαζαν στρατηγικές και θεωρητικά μοντέλα που βασίστηκαν στις προσπάθειες των τουριστικών προορισμών του αναπτυσσόμενου κόσμου για ανάκαμψη από τις κρίσεις που δημιουργήθηκαν μετά από τρομοκρατικές επιθέσεις. Καθώς η τρομοκρατία επεκτάθηκε στην Ευρώπη μετά το 2014, ο Avraham (2021) κρίνει ενδιαφέρον να αναλύσει τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι ευρωπαίοι αξιωματούχοι για την αναμόρφωση της εικόνας (image) των προορισμών τους εφαρμόζοντας μελέτη πολλών περιπτώσεων (multiple case study). Χρησιμοποιώντας μια ποιοτική ανάλυση περιεχομένου των διαφημίσεων, των

ιστότοπων, των αναφορών των μέσων ενημέρωσης, του ψηφιακού μάρκετινγκ και του «μοντέλου πολλαπλών σταδίων για την αλλαγή της εικόνας του τόπου», ο συγκεκριμένος ερευνητής εξετάζει τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για να επαναφέρουν τους τουρίστες μετά από 89 τρομοκρατικές επιθέσεις σε ευρωπαϊκούς προορισμούς μεταξύ των ετών 2014-2019 . Η ανάλυση αποκαλύπτει σημαντική χρήση των στρατηγικών μηνυμάτων («επιχειρηματική ως συνήθως», μετριασμός της κρίσης, εκκίνηση γεγονότων και νέα αξιοθέατα, επέκταση εικόνας και ενθάρρυνση της παραγωγής ταινιών).

Οι Zou και Meng (2020) επιδιώκουν να καθορίσουν την έννοια της αίσθησης ασφάλειας των τουριστών, συμπεριλαμβανομένης της αναμενόμενης και πραγματικής ιστορικής ασφάλειας τους. Η έρευνά τους περιγράφει τη μέτρηση της αναμενόμενης και ιστορικής ασφάλειας των τουριστών μελετώντας Κινέζους τουρίστες που επισκέφθηκαν τον τουριστικό προορισμό του Χιάμεν της Κίνας. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων διερευνητικών και επιβεβαιωτικών παραγόντων αποκαλύπτουν 20 παραμέτρους που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη μέτρηση της τουριστικής ασφάλειας και οι οποίες στη συνέχεια μπορούν να ομαδοποιηθούν και να συστήσουν 5 διαστάσεις: τις ανησυχίες για την ασφάλεια, το γενικό τουριστικό περιβάλλον, την ποιότητα των εγκαταστάσεων και των υπηρεσιών, τον περιφερειακό πολιτισμό και τις πληροφορίες για την ασφάλεια. Συνολικά, η πραγματική ασφάλεια των τουριστών υπερέβη την αναμενόμενη ασφάλεια και οι τουρίστες γενικά αισθάνθηκαν ασφαλείς ενώ επισκέπτονταν το Χιάμεν.

Οι Seabra et al. (2020) πραγματοποιούν μία διαχρονική μελέτη με στόχο να εξετάσουν τον αντίκτυπο που μπορεί να έχουν οι τρομοκρατικές επιθέσεις σε μια αντιπροσωπευτική ομάδα ευρωπαϊκών χωρών στη τουριστική ζήτηση μιας χώρας της Νότιας Ευρώπης στην οποία δεν έχουν καταγραφεί τρομοκρατικές επιθέσεις. Προκειμένου να αναλυθούν οι συνδέσεις μεταξύ τρομοκρατικών επιθέσεων και αφίξεων τουριστών που σημειώθηκαν μεταξύ του 2002 και του τέλους του 2016, χρησιμοποιήθηκε ένα μη περιορισμένο Αυτοπαλίνδρομο Διάνυσμα (Unrestricted Vector AutoRegressive – unrestricted VAR) για την πολυπαραγοντική ανάλυση των χρονοσειρών. Τα κύρια αποτελέσματα δείχνουν ότι οι τρομοκρατικές επιθέσεις έχουν έντονο αντίκτυπο στις αφίξεις τουριστών και επιβεβαιώνουν την ύπαρξη της αρνητικής επιρροής της τρομοκρατίας.

Οι Choudhary et al. (2020) στόχευσαν να εξετάσουν τη δυναμική σχέση μεταξύ των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας (ΤΠΕ), του διεθνούς τουρισμού και της τρομοκρατίας σε 28 χώρες από το 1998 έως το 2016. Κατασκεύασαν τρεις σταθμισμένους δείκτες για να

συγκεντρώσουν τους ακόλουθους παράγοντες: i) "Πόλεμος κατά της τρομοκρατίας" από στρατιωτικούς Παράγοντες, ii) ΤΠΕ από διαφορετικές τεχνολογίες επικοινωνίας και iii) Τουριστική ζήτηση από τους τουριστικούς παράγοντες. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν ότι οι δυνητικοί καθοριστικοί παράγοντες του πολέμου κατά της τρομοκρατίας περιλαμβάνουν τις παραμέτρους των υπηρεσιών ΤΠΕ, των ασφαλών διακομιστών Διαδικτύου, του κατά κεφαλήν εισοδήματος και της διαφάνειας στο εμπόριο. Οι βασικοί παράγοντες της ανάπτυξης των ΤΠΕ είναι το προσωπικό των ένοπλων δυνάμεων, οι εισαγωγές όπλων, οι στρατιωτικές δαπάνες, το κατά κεφαλήν εισόδημα και η διαφάνεια του εμπορίου, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά για τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας μεταξύ των χωρών. Το κατά κεφαλήν εισόδημα, το εμπόριο, οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων και οι στρατιωτικές δαπάνες αύξησαν σημαντικά τον εισερχόμενο τουρισμό, ενώ ο τουρισμός απαιτεί αυξήσεις των υπηρεσιών ΤΠΕ, των χρηστών του Διαδικτύου και εμπορικό άνοιγμα. Τα αποτελέσματα έδειξαν επίσης ότι το προσωπικό των ένοπλων δυνάμεων, οι εισαγωγές όπλων και οι ειδικοί για την ανάπτυξη παράγοντες αυξάνουν σημαντικά τις αποδόσεις του τουρισμού, ενώ οι υψηλές στρατιωτικές δαπάνες μείωσαν τα έσοδα από τον τουρισμό. Αυτά τα ευρήματα προσφέρουν χρήσιμες συνέπειες πολιτικής. Ένα βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από αυτή τη μελέτη είναι ότι οι ΤΠΕ διαδραματίζουν δυνητικά ζωτικό ρόλο στην υποστήριξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας και στην ανάπτυξη του τουρισμού σε όλες τις χώρες.

Οι Karamelikli et al. (2020) εκτιμούν τη μακροχρόνια και τη βραχυπρόθεσμη επίδραση των τρομοκρατικών περιστατικών στις εισερχόμενες τουριστικές αφίξεις και τις εγχώριες ροές τουρισμού της Τουρκία χρησιμοποιώντας ένα μη γραμμικό αυτοπαλίνδρομο υπόδειγμα (Non-Linear Autoregressive Lag Model – NARDL) για την περίοδο μεταξύ 2007 και 2016. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν μία μη γραμμική και μονοσήμαντης κατεύθυνσης επίδραση από την τρομοκρατία προς τον τουρισμό τόσο σε μακροχρόνιο όσο και σε βραχυχρόνιο ορίζοντα. Οι εισερχόμενοι και οι εγχώριοι τουρίστες ανταποκρίνονται με διαφορετικό τρόπο σε περίπτωση αύξησης ή μείωσης των τρομοκρατικών περιστατικών.

Οι Asaker και O'Connor (2019) διερεύνησαν τις επιπτώσεις διαφόρων ηλεκτρονικών πλατφορμών από στόμα-σε-στόμα (Electronic Word of Mouth – EWOM), όπως είναι οι ταξιδιωτικές ιστοσελίδες, τα κοινωνικά μέσα, οι πλατφόρμες φωτογραφίας και βίντεο, τα blogs και οι online κοινότητες, στην πρόθεση επίσκεψης στο Λίβανο. Χρησιμοποιώντας δεδομένα από ερωτηθέντες

στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία, αποκάλυψαν ότι οι ερωτηθέντες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο ομάδες βάσει τη χρήση της πλατφόρμας EWOM: Η ομάδα 1 περιλαμβάνει ερωτηθέντες που χρησιμοποιούν μόνο ιστότοπους αξιολόγησης ταξιδιού, ενώ η ομάδα 2 περιλαμβάνει ερωτηθέντες που χρησιμοποιούν ευρύτερο εύρος των ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης. Ενώ η πολιτική αστάθεια και ο κίνδυνος τρομοκρατίας διαπιστώνεται ότι επηρεάζουν αρνητικά και έμμεσα την πρόθεση επίσκεψης μέσω της εικόνας (image) του τόπου προορισμού, για την ομάδα 1, το αποτέλεσμα γίνεται μη σημαντικό στην ομάδα 2. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι η χρήση πλατφορμών EWOM σε αντίθεση με τους χώρους αξιολόγησης ταξιδιού μπορεί να μετριάσει τις επιπτώσεις της πολιτική αστάθεια και του κινδύνου τρομοκρατίας και έτσι να βελτιωθεί η εικόνα προορισμού και η πρόθεση επίσκεψης.

Χρησιμοποιώντας ένα φαινομενικά μη σχετιζόμενο μοντέλο παλινδρόμησης (Seemingly Unrelated Regression – SUR), οι Bassil et al. (2019) εξετάζουν τον αντίκτυπο της εγχώριας και διακρατικής τρομοκρατίας στη ζήτηση του τουρισμού, έτσι όπως αυτή μετράται από τις αφίξεις των επισκεπτών, στον Λίβανο, την Τουρκία και το Ισραήλ. Η συγκεκριμένη μελέτη διακρίνεται από τις υπόλοιπες του είδους, γιατί χρησιμοποιείται ένα δυναμικό πλαίσιο που λαμβάνει υπόψη τόσο την ένταση της τρομοκρατίας όσο και τα σχετικά φαινόμενα διάχυσης των επιπτώσεων των τρομοκρατικών περιστατικών. Τα εμπειρικά αποτελέσματα, βασισμένα σε μηνιαία στοιχεία από το 1995 έως το 2007, αποκαλύπτουν ότι η τρομοκρατία σε μια χώρα επηρεάζει τις αφίξεις των επισκεπτών όχι μόνο στη χώρα αυτή αλλά και σε άλλες χώρες. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι οι τουρίστες βλέπουν τις αγορές του Λιβανέζικου και του Τουρκικού τουρισμού ως υποκατάστατα προϊόντα. Τέλος, η τρομοκρατία στο Ισραήλ, όλων των τύπων (δηλαδή εγχώριων ή διακρατικών) και εντάσεων, επηρεάζει τις αφίξεις των επισκεπτών στο Λίβανο και την Τουρκία. Σε γενικές γραμμές, η τρομοκρατία έχει πολύ μεγαλύτερο αρνητικό αντίκτυπο στις αφίξεις των επισκεπτών στο Λίβανο.

Οι Walters et al. (2019) υποστηρίζουν ότι βάσει βιβλιογραφίας η απειλή της τρομοκρατίας γίνεται όλο και πιο σχετική για τον τουρισμό σε παγκόσμια κλίμακα και κανένας προορισμός δεν μπορεί εξαιρεθεί από αυτήν την τάση. Οι διευθυντές των τουριστικών επιχειρήσεων, επομένως, θα πρέπει να γνωρίζουν τον αντίκτυπο που έχουν τα παρελθόντα, τα τρέχοντα και τα μελλοντικά τρομοκρατικά γεγονότα στην τουριστική συμπεριφορά των ανθρώπων. Προς το σκοπό αυτό, επιδιώκουν να βελτιώσουν την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η συμβουλευτική

πληροφόρηση για την τρομοκρατία επηρεάζει τις προτιμήσεις των τουριστών και τις σχέσεις αντισταθμίσεις που ενυπάρχει μεταξύ συγκεκριμένων πτυχών του ταξιδιού τους. Η έρευνά τους χρησιμοποιεί ένα πείραμα διακριτής επιλογής (Discreet Choice Experiment – DCE) ενσωματωμένο μέσα σε ένα κλασικό πειραματικό σχεδιασμό. Οι συμμετέχοντες ανέρχονται σε 424 και κατοικούν στις ΗΠΑ. Ένα μοντέλο τυχαίων παραμέτρων logit (Random Parameter Logit – RPL) προσδιορίζεται για να γίνει αντιληπτός ο τρόπος με τον οποίο η διάρθρωση των προτιμήσεων των τουριστών αλλάζει, καθώς η απειλή της τρομοκρατίας εντείνεται λαμβάνοντας υπόψη τις γνώσεις ταξιδιού, την αναζήτηση ηρεμίας και τους δημογραφικούς παράγοντες. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι οι τουριστικές ταξιδιωτικές επιλογές σε σχέση με τη στέγαση, το ατομικό ή σε γκρουπ ταξίδι, την πολιτική ακύρωσης και τις τιμές ποικίλλουν σημαντικά καθώς αυξάνεται η απειλή της τρομοκρατίας.

Οι Liu και Pratt (2017) επιδιώκουν να ποσοτικοποιήσουν τη σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και τουρισμού σε 95 διαφορετικές χώρες χρησιμοποιώντας διεθνή μοντέλα ζήτησης τουρισμού. Χρησιμοποιώντας διαστρωματικά και διαχρονικά δεδομένα (panel data) και λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές εισοδήματος από χώρα σε χώρα, διαπιστώνουν ότι δεν υπάρχει μακροχρόνια επίδραση της τρομοκρατίας στη διεθνή ζήτηση του τουρισμού και ότι το βραχυπρόθεσμο αποτέλεσμα είναι αρκετά περιορισμένο. Μόνο σε εννέα χώρες από τις 95 παρουσιάζεται μία αρνητική μακροπρόθεσμη επίδραση της τρομοκρατίας στον τουρισμό και σε είκοσι πέντε χώρες από τις 95 παρουσιάζεται μία βραχυπρόθεσμη αρνητική επίδραση χρησιμοποιώντας. Συνεπώς, τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι ο διεθνής τουρισμός είναι ανθεκτικός στην τρομοκρατία. Η επιρροή της τρομοκρατίας είναι διαφορετική στους προορισμούς ανάλογα με την πολιτική αστάθεια και τα επίπεδα εισοδήματος.

Οι Samitas et al. (2017) στοχεύουν να εξετάσουν τον αντίκτυπο της τρομοκρατίας στην τουριστική ζήτηση της Ελλάδας χρησιμοποιώντας μηνιαία στοιχεία από το 1977 έως το 2012. Συγκεκριμένα, διερευνούν εάν αυτή η σχέση είναι αμφίδρομη και αν παρουσιάζει μακροχρόνια επιμονή. Προς το σκοπό αυτό, χρησιμοποιούν ένα μεγάλο σύνολο δεδομένων τρομοκρατικών συμβάντων και εκτελούν ελέγχους συνολοκλήρωσης και μακροχρόνιας αιτιότητας, διορθώνοντας τα δεδομένα μας για την εποχικότητα και εφαρμόζοντας την τεχνική PCA για να κατασκευάσουν μία μεταβλητή προσέγγισης της τρομοκρατίας σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα του περιστατικού. Τα ευρήματά τους συμφωνούν ότι η τρομοκρατία έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στις αφίξεις

τουριστών και ότι η αιτιότητα είναι μονόδρομη και, συγκεκριμένα, έχει κατεύθυνση από την τρομοκρατία προς τον τουρισμό. Επιπλέον, υποδεικνύουν ότι οι αρχές θα πρέπει να καθορίζουν σταθερά μέτρα κατά της τρομοκρατίας και ότι πρέπει να αναληφθούν περαιτέρω ενέργειες για την προώθηση του τουρισμού και της ασφάλειας τουρισμού, ως απάντηση στα τρομοκρατικά περιστατικά.

Ο Raithatha (2017) θέτει ως σκοπό της μελέτης του την κατανόηση των αντιλήψεων του Ιρλανδικού τουρισμού σε σχέση με τουριστικούς προορισμούς που αντιμετώπισαν τρομοκρατική επίθεση τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, επικεντρώθηκε στο Παρίσι με χρήση μιας ομάδας εστίασης που αποτελείται από έξι συμμετέχοντες. Η μέθοδος συλλογής δεδομένων ήταν ένα ερωτηματολόγιο που περιείχε ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου. Τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι η τρομοκρατία έχει σημαντικό αντίκτυπο στην επιλογή προορισμού των τουριστών. Για το Παρίσι συγκεκριμένα, οι τρομοκρατικές επιθέσεις επηρέασαν το εμπορικό σήμα του Παρισιού ως τουριστικό προορισμό. Επιπλέον, η μελέτη διαπίστωσε ότι η κάλυψη των μέσων ενημέρωσης, ιδιαίτερα η αρνητική κάλυψη των μέσων ενημέρωσης, έχει σημαντικό αντίκτυπο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων τουριστών. Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι η αντίληψη του κινδύνου αυξάνεται λόγω των επιθέσεων των τρομοκρατών, αλλά η γενική αντίληψη του κινδύνου είναι τυπικά υψηλότερη από τους πραγματικούς κινδύνους, οι τουρίστες αναπτύσσουν μια θετική γνώμη για την τρομοκρατικά πληγείσα περιοχή και η πλειοψηφία των τουριστών αισθάνονται ασφαλείς στο Παρίσι παρά τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Η μελέτη αυτή συνιστά ότι οι εκστρατείες μάρκετινγκ και επωνυμίας είναι κρίσιμες για την παρουσίαση ενός τουριστικού προορισμού ως ασφαλή και ελκυστικό.

Οι Seabra et al. (2014), χρησιμοποιώντας ένα δείγμα 600 διεθνών τουριστών που ταξίδεψαν στην Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ιταλία, εντοπίζουν βασικά ζητήματα που σχετίζονται με την τρομοκρατία, την αντίληψη κινδύνου, τη συμμετοχή και τις ανησυχίες των διεθνών τουριστών. Ένα εκτιμώμενο μοντέλο διαρθρωτικής εξίσωσης αποκαλύπτει ότι οι τουρίστες έχουν κίνητρα να αποκτήσουν πληροφορίες σχετικά με την τρομοκρατία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αποκαλύπτοντας την προσοχή και το ενδιαφέρον για τα νέα σχετικά με αυτό το θέμα, το οποίο με τη σειρά του επηρεάζει άμεσα την αντίληψή τους κινδύνου. Αυτή η αντίληψη κινδύνου επηρεάζει άμεσα τη συμμετοχή του τουρίστα στο σχεδιασμό ταξιδιού, συγκεκριμένα την αναζήτηση πληροφοριών πριν και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Η αντίληψη και η συμμετοχή του

τουριστικού κινδύνου επηρεάζουν τελικά την ανησυχία τους για την ασφάλεια. Τέλος, προτείνονται συστάσεις για τους διαχειριστές και τους διαχειριστές προορισμού και τους υποψήφιους προορισμούς σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των ανησυχιών για την τρομοκρατία και την ασφάλεια των τουριστών.

Το σύνολο των παραπάνω μελετών καθιστούν σαφές ότι η πλειονότητα της βιβλιογραφίας συμφωνεί με την ύπαρξη ενός αρνητικού αντικτύπου με κατεύθυνση από την τρομοκρατία προς τον τουρισμό (Seger-Guttmann & Gilboa, 2023; Agarwal et al., 2021; Seabra et al., 2020; Karamelikli et al., 2020; Bassil et al., 2019; Samitas et al., 2017; Seabra et al., 2014). Ο αντίκτυπος αυτός, μάλιστα, επιβεβαιώνεται με μία ποικιλία διερευνητικών μεθοδολογιών, όπως με πειραματικούς σχεδιασμούς μεγάλων δειγμάτων (Seger-Guttmann & Gilboa, 2023; Walters et al., 2019; Seabra et al., 2014), ανάλυση διαχρονικών δεδομένων με μεθόδους όπως Αυτοπαλίνδρομα Διανύσματα (Seabra et al., 2020; Karamelikli et al., 2020) και παλινδρομήσεις διαφόρων ειδών (Bassil et al., 2019; Liu & Pratt, 2017). Επιπλέον, επηρεάζει με κάθε δυνατό τρόπο τη διαδικασία λήψης αποφάσεων τουριστικών προορισμών, ακόμα και την από στόμα σε στόμα αντίδραση των τουριστών είτε στην παραδοσιακή (Seger-Guttmann & Gilboa, 2023) είτε στην ηλεκτρονική της μορφή (Asaker & O'Connor, 2019). Ταυτόχρονα, εντοπίζονται φαινόμενα διάχυσης του αρνητικού αυτού αντικτύπου, τα οποία επηρεάζουν κατά κύριο λόγο τουριστικούς προορισμούς που παρέχουν υποκατάστατες τουριστικές υπηρεσίες (Bassil et al., 2019). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η διάρκεια της παραπάνω επίδρασης εμφανίζεται σε διάστημα 6 ως 12 μηνών μετά το τρομοκρατικό συμβάν, γεγονός που το αποδίδουν κυρίως στην έντονη εποχικότητα της τουριστικής δραστηριότητας (Agarwal et al., 2021). Ως κύριο εργαλείο αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων προτείνεται η χρήση εργαλείων μάρκετινγκ και αναδόμησης της εικόνας του προορισμού (Avraham, 2021; Choudhary et al., 2020;). Τέλος, οι δημογραφικοί παράγοντες εμφανίζονται σημαντικοί τόσο στον επίπεδο όσο και στη διάρκεια και τον τρόπο αντιμετώπισης των επιπτώσεων αυτών (Walters et al., 2019). Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχουν μελέτες που αναφέρουν ότι οι τουριστικές ροές δεν επηρεάζονται και, συνεπώς, ο αρνητικός αντίκτυπος της τρομοκρατίας στον τουρισμό εμφανίζεται μόνο σε τοπικό επίπεδο (Liu & Pratt, 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

3.1 Σκοπός Έρευνας και Ερευνητικοί Στόχοι

Όπως αναφέρθηκε ήδη από το εισαγωγικό κεφάλαιο, σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της τρομοκρατίας και της ασφάλειας τουρισμού. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται να εξεταστεί, πρώτον, κατά πόσον η τρομοκρατία επηρεάζει την ασφάλεια του τουρισμού και, δεύτερον, εφόσον την επηρεάζει, κατά πόσον η επίδραση αυτή είναι αρνητική.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, του παραπάνω σκοπού, η τρομοκρατία προσεγγίζεται της μεταβλητής του προσωπικού ενδιαφέροντος των δυνητικών τουριστών για θέματα τρομοκρατίας, ενώ η αντιλαμβανόμενη ασφάλεια τουρισμού μέσω της μεταβλητής της αποδιδόμενης σπουδαιότητας από τους τουρίστες στην ασφάλεια τουρισμού. Συνεπώς, η παρούσα μελέτη αντιμετωπίζει την αποδιδόμενη σπουδαιότητα της ασφάλειας των τουριστών ως εξαρτημένη μεταβλητή και το προσωπικό ενδιαφέρον για θέματα τρομοκρατίας ως ανεξάρτητη μεταβλητή ελέγχου. Ταυτόχρονα, λαμβάνει υπόψη το επίπεδο αντιλαμβανόμενου κινδύνου των τουριστών μέσω της μεταβλητής της αντιλαμβανόμενης πιθανότητας εμπλοκής σε κάποια κατάσταση κινδύνου, καθώς και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των τουριστών ως μεταβλητές πλαισίου. Αναλυτικά, ο τρόπος προσδιορισμού των παραπάνω μεταβλητών περιγράφεται παρακάτω στην Ενότητα 3.4.

Κατόπιν ορισμού των μεταβλητών που εμπλέκονται στην έρευνα και προσδιορισμού του σκοπού της, τίθενται οι ακόλουθοι ερευνητικοί στόχοι. *Πρώτον*, ο προσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο η τρομοκρατία επιδρά στην ασφάλεια τουρισμού. *Δεύτερον*, να εξεταστεί κατά πόσον η παραπάνω σχέση επηρεάζεται από το γενικότερο επίπεδο αντιλαμβανόμενου κινδύνου. *Τρίτον*, η διερεύνηση του αντικτύπου των δημογραφικών χαρακτηριστικών στη σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και ασφάλειας τουρισμού.

Για την επίτευξη των παραπάνω, ένας ερευνητής μπορεί να επιλέξει διενέργεια ποσοτικής ή ποιοτικής έρευνας. Η ποσοτική έρευνα εστιάζει στον ποσοτικό προσδιορισμό των δεδομένων με αποτέλεσμα μία παραγωγική προσέγγιση στη σχέση μεταξύ θεωρίας και έρευνας μέσω της οποίας επιδιώκεται ο έλεγχος των θεωριών (Κυριαζόπουλος & Σαμαντά, 2011). Από την άλλη μεριά, η ποιοτική έρευνα έχει ως στόχο την ερμηνεία ξεχωριστών περιπτώσεων, δηλαδή ακολουθεί μία διαδικασία εις βάθος ανάλυσης ενός μικρού αριθμού περιπτώσεων με στόχο τη γενίκευση των ευρημάτων σε ένα στενά καθορισμένο πλαίσιο (Kuehn & Rohlfing, 2022). Έτσι, η ποιοτική

έρευνα είναι κατάλληλη όταν ένα πεδίο θεωρείται ότι δεν έχει διερευνηθεί πλήρως και δεν έχει διαμορφωθεί μία επαρκώς ικανοποιητική επιστημονική προσέγγιση και θεωρητικό πλαίσιο (Pyo et al., 2023). Ο σκοπός και οι στόχοι της παρούσας μελέτης επιδιώκονται εντός ενός υφιστάμενου θεωρητικού πλαισίου που έχει προσφέρει απλόχερα η υφιστάμενη βιβλιογραφία. Υπό αυτό το πρίσμα, ο σκοπός και οι στόχοι της παρούσας μελέτης ικανοποιούνται περισσότερο από την εφαρμογή μίας ποσοτικής και όχι ποιοτικής έρευνας. Για το λόγο αυτό, στην επόμενη ενότητα αναπτύσσονται τα απαραίτητα ερευνητικά ερωτήματα και διατυπώνονται οι σχετικές ερευνητικές υποθέσεις.

3.2 Ερευνητικά Ερωτήματα και Ερευνητικές Υποθέσεις

Σε πλήρη αντιστοίχιση με τους παραπάνω ερευνητικούς στόχους, παρακάτω τίθενται τα ερευνητικά ερωτήματα και οι αναπτύσσονται οι σχετικές ερευνητικές υποθέσεις.

Βάσει του *πρώτου ερευνητικού στόχου*, που στοχεύει στον προσδιορισμό του τρόπου επίδρασης της τρομοκρατίας στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών, έχουμε τα εξής:

Ερευνητικό Ερώτημα 1: Με ποιον τρόπο επιδρά η τρομοκρατία στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών;

Στο πλαίσιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης, παρουσιάστηκε μία σειρά μελετών, που υποστηρίζουν σθεναρά ότι τα τρομοκρατικά χτυπήματα μειώνουν τις τουριστικές ροές ενός προορισμού και προτείνουν ως τρόπο αντιμετώπισης του αρνητικού αυτού αποτελέσματος την λήψη μέτρων ενίσχυσης της ασφάλειας των τουριστών (Seger-Guttmann & Gilboa, 2023; Agarwal et al., 2021; Avraham, 2021; Seabra et al., 2020; Karmelikli et al., 2020; Asaker & O'Connor, 2019; Bassil et al., 2019; Samitas et al., 2017; Seabra et al., 2014). Ο συγκεκριμένος αντίκτυπος παρουσιάζεται τόσο στο πλαίσιο ανάλυσης χρονολογικών σειρών (Seger-Guttmann & Gilboa, 2023; Walters et al., 2019; Seabra et al., 2014) όσο και στο πλαίσιο ανάλυσης της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σχετικές με τον τουριστικό προορισμό (Seabra et al., 2020; Karmelikli et al., 2020; Bassil et al., 2019; Liu & Pratt, 2017). Αξίζει δε να αναφερθεί ότι υπάρχουν και μελέτες που δεν εντοπίζουν τη συγκεκριμένη επίδραση, ωστόσο, αυτό αποδίδεται στο γεγονός ότι εξετάζεται σε ένα παγκόσμιο και όχι τοπικό επίπεδο (Liu & Pratt, 2017). Αυτή η περίπτωση δεν εφαρμόζεται

στην παρούσα μελέτη, εφόσον αυτή εστιάζει στην αγορά της Ελλάδας. Υπό αυτό το πρίσμα, αναπτύσσονται οι ακόλουθες ερευνητικές υποθέσεις:

Ερευνητική Υπόθεση 1.1: Η τρομοκρατία επιδρά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών.

Ερευνητική Υπόθεση 1.2: Η τρομοκρατία επιδρά αρνητικά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών.

Βάσει του **δεύτερου ερευνητικού στόχου**, που στοχεύει στον προσδιορισμό του τρόπου επίδρασης της αντιλαμβανόμενου κινδύνου στη σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και ασφαλείας των τουριστών, έχουμε τα εξής:

Ερευνητικό Ερώτημα 2: Με ποιον τρόπο επιδρά ο αντιλαμβανόμενος κίνδυνος στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών;

Στο πλαίσιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης, η τουριστική ασφάλεια ορίζεται ως η αξιολόγηση, ο μετριασμός και η διαχείριση των κινδύνων και των απειλών κάθε είδους που μπορούν να συναντήσουν οι τουρίστες κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους (Crouch & Ritchie, 1999) και συνυπάρχει με την έννοια του ταξιδιωτικού κινδύνου, ο οποίος ορίζεται ως η πιθανότητα να εμφανιστεί ένας συγκεκριμένος κίνδυνος κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού ή η συνείδηση του επιπέδου της ασφάλειας ή του κινδύνου και η γνώση της πιθανότητας να εμφανιστεί μία βλάβη ή ένα δυσάρεστο απρόοπτο γεγονός κατά τη διάρκεια του ταξιδιού (Fischhoff et al., 1984; Park & Reisinger, 2010). Υπό αυτήν την έννοια, η ασφάλεια των τουριστών προκύπτει ως μία πολυδιάστατη παράμετρο, η οποία αναφέρεται σε οικονομικά (Crouch & Ritchie, 1999) και ψυχολογικά (Pizam et al., 1997; Becken, 2010) χαρακτηριστικά των τουριστών, αλλά και σε περιβαλλοντικούς παράγοντες (Gössling et al., 2015; Koens et al., 2018). Το σύνολο αυτών των συνθηκών και παραγόντων επηρεάζουν την ασφάλεια και η επιδείνωσή τους μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του επιπέδου ασφαλείας των τουριστών. Ταυτόχρονα, όμως, αναφέρθηκε ότι η απειλή κινδύνου που συνδέεται με την τρομοκρατία έχει ισχυρότερο αρνητικό αντίκτυπο στον τουρισμό από οποιαδήποτε άλλη μορφή κινδύνου (Sönmez, 1998), καθώς ο ψυχολογικός της αντίκτυπος μπορεί να έχει λιγότερη σχέση με την καταστροφική δύναμή της παρά με την ικανότητά της να προκαλεί φόβο και άγχος (Spilerman & Stecklov, 2009). Συνεπώς, αναμένουμε ο αντιλαμβανόμενος κίνδυνος να επιδρά αρνητικά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών, αλλά ο αντίκτυπος αυτός να μειώνεται όταν λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπος της τρομοκρατίας. Υπό αυτό το πρίσμα, αναπτύσσονται οι ακόλουθες ερευνητικές υποθέσεις:

Ερευνητική Υπόθεση 2.1: Ο αντιλαμβανόμενος κίνδυνος επιδρά αρνητικά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών.

Ερευνητική Υπόθεση 2.2: Η επίδραση του αντιλαμβανόμενου κινδύνου στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών μειώνεται όταν λαμβάνεται υπόψη η επίδραση της τρομοκρατίας.

Τέλος, βάσει του **τρίτου ερευνητικού στόχου**, που στοχεύει στον προσδιορισμό του τρόπου επίδρασης των δημογραφικών χαρακτηριστικών στη σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και ασφαλείας των τουριστών, έχουμε τα εξής:

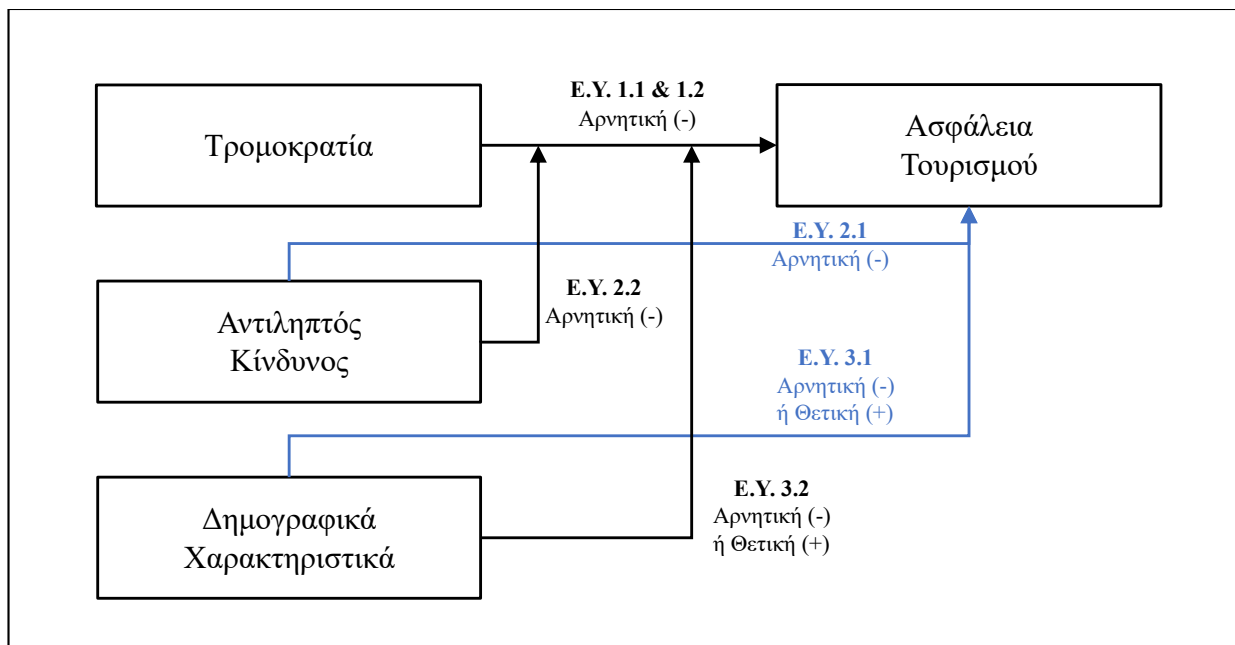
Ερευνητικό Ερώτημα 3: Με ποιον τρόπο επιδρούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών;

Στο πλαίσιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης, ως παράγοντες που επιδρούν στο αίσθημα ασφάλειας των τουριστών είναι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας (Reisinger & Mavondo, 2005), του πολιτισμού και της εθνικότητας, (Kozak et al., 2007), τα διάφορα δημογραφικά στοιχεία (Seabra et al., 2013), και το εισόδημα με την εκπαίδευση (Floyd & Pennington-Gray, 2004). Για το λόγο αυτό, οι δημογραφικοί παράγοντες εμφανίζονται συχνά στη διερεύνηση της επίδρασης της τρομοκρατίας στην τουριστική ασφάλεια και εμφανίζονται σημαντικοί τόσο στον επίπεδο όσο και στη διάρκεια και τον τρόπο αντιμετώπισης των επιπτώσεων αυτών (Walters et al., 2019; Seabra et al., 2013; Kozak et al., 2007; Reisinger & Mavondo, 2005; Floyd & Pennington-Gray, 2004). Το είδος της επίδρασης εδώ ποικίλει και δεν είναι μονοδιάστατο. Ωστόσο, προηγούμενες έρευνες εμφανίζονται να το υποστηρίζουν. Υπό αυτό το πρίσμα, αναπτύσσονται οι ακόλουθες ερευνητικές υποθέσεις:

Ερευνητική Υπόθεση 3.1: Τα Δημογραφικά Χαρακτηριστικά επιδρούν ποικιλοτρόπως στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών.

Ερευνητική Υπόθεση 3.2: Η επίδραση των Δημογραφικών Χαρακτηριστικών στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών μεταβάλλεται όταν λαμβάνεται υπόψη η επίδραση της τρομοκρατίας.

Το σύνολο των παραπάνω υποθέσεων αποτυπώνονται στο Διάγραμμα 1, το οποίο αποδίδει το ερευνητικό σχέδιο της παρούσας μελέτης.

Διάγραμμα 1. Ερευνητικό Σχέδιο Μελέτης

3.3 Το Ερευνητικό Εργαλείο: Ερωτηματολόγιο – Αξιοπιστία και Εγκυρότητα

Το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί για τους σκοπούς και τους στόχους της παραπάνω περιγραφόμενης μελέτης αποτελείται από ένα ερωτηματολόγιο. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο που αποτελεί μέρος του ερωτηματολογίου που χρησιμοποίησαν οι Seabra et al. (2014) στην έρευνά τους.

Ο λόγος που επιλέχθηκε ένα ήδη υφιστάμενο ερωτηματολόγιο είναι η διασφάλιση της εγκυρότητας του ερευνητικού εργαλείου. Η εγκυρότητα ενός ερευνητικού εργαλείου αναφέρεται στην ικανότητά του να μετρά τα επιδιωκόμενα μεγέθη, δηλαδή στην ικανότητά του να λειτουργεί χωρίς συστηματικά σφάλματα (Κουρεμένος, 2008). Το γεγονός ότι έχει ήδη χρησιμοποιηθεί σε προηγούμενες μελέτες, κατά τη διάρκεια των οποίων έχει ελεγχθεί πιλοτικά και σε πραγματικές συνθήκες, εγγυάται μερικώς ότι απολαμβάνει εγκυρότητα περιεχομένου. Ωστόσο, ο συγγραφέας της παρούσης προέβη και σε άλλες ενέργειες προκειμένου να διασφαλίσει ένα ικανοποιητικό επίπεδο εγκυρότητας. Συγκεκριμένα, η αρχική μορφή του ερωτηματολογίου ήταν στην Αγγλική γλώσσα. Η μετάφρασή του από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα έγινε από καθηγητή Αγγλικής Φιλολογίας. Στη συνέχεια, την ελληνική του έκδοση επιμελήθηκε καθηγητής Ελληνικής Φιλολογίας. Τέλος, η ελληνική τελική έκδοσή του μεταφράστηκε και πάλι στην Αγγλική γλώσσα

από άλλο καθηγητή Αγγλικής Φιλολογίας προκειμένου να διασφαλιστεί ότι βρίσκεται πολύ κοντά στην αρχική μορφή. Περαιτέρω, πραγματοποιήθηκε μία πιλοτική έρευνα 10 ατόμων, των οποίων οι ερωτήσεις, οι απορίες και οι παρατηρήσεις λήφθηκαν υπόψη στην τελική διαμόρφωσή του. Τέλος, τα στοιχεία επικοινωνίας του διενεργούντα την έρευνα ήταν στη διάθεση των συμμετεχόντων, προκειμένου να μπορούν να του απευθύνουν απορίες ή διευκρινίσεις επί του περιεχομένου του ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο, λοιπόν, της παρούσας μελέτης συνίσταται από τέσσερις ενότητες, η καθεμία από τις οποίες αναφέρεται σε μία διαφορετική μεταβλητή της παρούσας μελέτης. Ο αναγνώστης μπορεί να δει την πλήρη μορφή του ερευνητικού εργαλείου στο Παράρτημα. Στις παρακάτω γραμμές, αυτό περιγράφεται συνοπτικά και περιεκτικά.

Η πρώτη ομάδα ερωτήσεων αναφέρεται στα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Συγκεκριμένα, περιέχονται πέντε ερωτήσεις που αναφέρονται στο φύλο, την ηλικία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, το επάγγελμα, και το ετήσιο εισόδημα του νοικοκυριού. Στο σύνολο τους, οι ερωτήσεις αυτές είναι τύπου κλειστού τύπου και, συγκεκριμένα, πολλαπλής επιλογής.

Η δεύτερη ομάδα ερωτήσεων περιέχει τις ερωτήσεις που αφορούν στην αποδιδόμενη προσοχή και το ενδιαφέρον για την τρομοκρατία. Συγκεκριμένα, περιέχονται έξι ερωτήσεις κλειστού τύπου και, συγκεκριμένα, κλίμακας Likert. Η κλίμακα Likert είναι πέντε βαθμίδων και αναπτύσσεται ως εξής: «Διαφωνώ Απόλυτα», «Διαφωνώ», «Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ», «Συμφωνώ», «Συμφωνώ Απόλυτα». Η συγκεκριμένη κλίμακα απολαμβάνει υψηλό επίπεδο εσωτερικής αξιοπιστίας, εφόσον, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, ο συντελεστής Cronbach's Alpha ανέρχεται σε 0,8704.

Η τρίτη ομάδα ερωτήσεων περιέχει τις ερωτήσεις που αφορούν στο αντιλαμβανόμενο επίπεδο κινδύνου ενός τουριστικού προορισμού. Συγκεκριμένα, περιέχονται πέντε ερωτήσεις κλειστού τύπου και, συγκεκριμένα, κλίμακας Likert. Η κλίμακα Likert είναι πέντε βαθμίδων και αναπτύσσεται ως εξής: «Μηδαμινή», «Μικρή», «Ούτε μικρή, ούτε μεγάλη», «Σχετικά μεγάλη», «Βέβαιη». Η συγκεκριμένη κλίμακα απολαμβάνει ικανοποιητικό επίπεδο εσωτερικής αξιοπιστίας, εφόσον, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, ο συντελεστής Cronbach's Alpha ανέρχεται σε 0,7402.

Τέλος, η τέταρτη ομάδα ερωτήσεων αναφέρεται στη διάσταση Αποδιδόμενης Σπουδαιότητας της Ασφάλειας των Τουριστών. Συγκεκριμένα, περιέχει τρεις ερωτήσεις κλειστού τύπου και,

συγκεκριμένα, κλίμακας Likert. Η κλίμακα Likert είναι πέντε βαθμίδων και αναπτύσσεται ως εξής: «Διαφωνώ Απόλυτα», «Διαφωνώ», «Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ», «Συμφωνώ», «Συμφωνώ Απόλυτα». Η συγκεκριμένη κλίμακα απολαμβάνει ικανοποιητικό επίπεδο εσωτερικής αξιοπιστίας, εφόσον, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, ο συντελεστής Cronbach's Alpha ανέρχεται σε 0,7782.

Στο σύνολο του, λοιπόν, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 15 ερωτήσεις πενταβάθμιας κλίμακας Likert και έξι ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών. Η συνολική αξιοπιστία του ερωτηματολογίου κρίνεται υψηλού επιπέδου, εφόσον επιτυγχάνει τιμή συντελεστή Cronbach's Alpha ίση με 0,8446, όπως υποδεικνύει ο Πίνακας 1. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι η αξιοπιστία ενός ερευνητικού εργαλείου αναφέρεται στην ικανότητά του να μετρά το ίδιο μέγεθος ανεξάρτητα από τις συνθήκες του περιβάλλοντος, δηλαδή να λειτουργεί απαλλαγμένο από μη συστηματικά ή τυχαία σφάλματα. Ο συνηθέστερος τρόπος ελέγχου της αξιοπιστίας είναι μέσω του συντελεστή Cronbach's Alpha, του οποίου τιμές μεγαλύτερες από 0,70 υποδεικνύουν ικανοποιητικά επίπεδα (Κουρεμένος, 2008).

Πίνακας 1. Αξιοπιστία Ερωτηματολογίου – Cronbach's Alpha

Διάσταση / Ενότητα Ερωτηματολογίου	Cronbach's Alpha	Αριθμός Ερωτήσεων
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	0,8704	6
Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου	0,7420	6
Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών	0,7782	3
Συνολικό	0,8446	15

3.4 Στατιστικές Μεταβλητές και Στατιστικές Μέθοδοι

Οι στατιστικές μεταβλητές της παρούσας μελέτης είναι ποιοτικές και ποσοτικές. Οι ποιοτικές αναφέρονται στις πρωτογενείς αποκρίσεις του δείγματος στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Η ανάλυσή τους υλοποιήθηκε αυστηρά και μόνο με χρήση Πινάκων Συχνότητας, οι οποίοι προσδιορίζουν τη γενικότερη τάση και θέση του δείγματος απέναντι στις ερωτήσεις που τους τέθηκαν. Οι ποσοτικές, όμως, μεταβλητές συνιστούν τις βασικές μεταβλητές και ανέρχονται σε τρεις, μία για κάθε εξεταζόμενη διάσταση. Οι μεταβλητές αυτές υπολογίστηκαν για τον κάθε ερωτώμενο ως ο μέσος όρος των ερωτήσεων που περιέχονται σε κάθε ομάδα, πράξη που

επιτρέπεται να γίνει εξαιτίας του ικανοποιητικού επιπέδου εσωτερικής αξιοπιστίας της κάθε κλίμακα του ερωτηματολογίου (Κουρεμένος, 2008).

Η μεταβλητή «*Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία*» προσδιορίστηκε ως μέσος όρος όλων των αποκρίσεων της δεύτερης ομάδας του ερωτηματολογίου, η οποία εκφράζει την ανεξάρτητη μεταβλητή της *Τρομοκρατίας*. Όσο υψηλότερη η τιμή της συγκεκριμένης μεταβλητής, τόσο υψηλότερη η προσοχή και το ενδιαφέρον που αποδίδει ο ενδιαφερόμενος σε τρομοκρατικά θέματα. Συγκεκριμένα, η μεταβλητή αυτή συνιστά την αντιλαμβανόμενη σπουδαιότητα που αποδίδει ένας τουρίστας σε διεθνείς προορισμούς και στηρίζεται σε μία ευρεία ποικιλία παραγόντων που κυμαίνονται από τις ίδιες τις εμπειρίες τους μέχρι τον τρόπο με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης τα αναπαράγουν. Υπό αυτή την έννοια επιτυγχάνει να συγκεράσει και τις δύο προσεγγίσεις, δηλαδή και την άμεση και την έμμεση επαφή με την τρομοκρατία (Seabra et al., 2014).

Ως μέσος όρος όλων των αποκρίσεων της τρίτης ομάδας του ερωτηματολογίου, προσδιορίστηκε η μεταβλητή «*Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου*», η οποία εκφράζει την ανεξάρτητη μεταβλητή του *Αντιληπτού Κινδύνου*. Όσο υψηλότερη η τιμή της συγκεκριμένης μεταβλητής, τόσο μεγαλύτερο γενικό κίνδυνο αντιλαμβάνεται ο συμμετέχοντας. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο κίνδυνος και η ασφάλεια έχουν μία σειρά διαστάσεων, όπως είναι η οικονομική, η ψυχολογική, η κοινωνική και η φυσική. Στην έρευνά τους, οι Seabra et al. (2014) επιτυγχάνουν να δημιουργήσουν μία κλίμακα που να λαμβάνει υπόψη μία συναθροιστική μορφή της έννοιας της ασφάλειας.

Τέλος, ως μέσος όρος όλων των αποκρίσεων της τέταρτης ομάδας του ερωτηματολογίου, προσδιορίστηκε η μεταβλητή «*Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών*», η οποία εκφράζει την ανεξάρτητη μεταβλητή της *Ασφάλειας Τουρισμού*. Όσο υψηλότερη η τιμή της συγκεκριμένης μεταβλητής, τόσο σημαντικότερη αντιλαμβάνεται ο συμμετέχοντας την παράμετρο της ασφάλειας. Η ασφάλεια συνδέεται με τα μέτρα που λαμβάνονται κατά τη διαδρομή αλλά και από τον τουριστικό προορισμό, αλλά και από τα χαρακτηριστικά του ίδιου του ατόμου. Οι Seabra et al. (2014) έλαβαν υπόψη τα παραπάνω και δημιούργησαν μία συνεκτική και αποτελεσματική κλίμακα της συγκεκριμένης μεταβλητής.

Το σύνολο των παραπάνω μεταβλητών κυμαίνονται σε ένα εύρος από 1 ως 5 για το χαμηλότερο και το υψηλότερο επίπεδο της μεταβλητής αντιστοίχως, εφόσον η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε

για τις δυνητικές αποκρίσεις των ερωτήσεων ήταν πενταβάθμια. Για την ανάλυση των ποσοτικών αυτών μεταβλητών χρησιμοποιήθηκαν τα εργαλεία της περιγραφικής στατιστικής, της ανάλυσης διακύμανσης, της ανάλυσης συσχετίσεων και της ανάλυσης παλινδρόμησης. Καθένα από αυτά περιγράφονται συνοπτικά και περιεκτικά στις ακόλουθες σειρές.

Σκοπός των εργαλείων της περιγραφικής στατιστικής είναι να συνοψίζει και να αποτυπώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της κατανομής μίας ποσοτικής μεταβλητής (Spiegel & Stephens, 2017). Στην προκειμένη περίπτωση, υπολογίστηκαν το μέτρο του αριθμητικού μέσου όρου, ως μέτρο της κεντρικής θέσης της κατανομής, και το μέτρο της τυπικής απόκλισης, ως μέτρο της μεταβλητότητας της κατανομής.

Η Ανάλυση Διακύμανσης, γνωστή ως ANOVA (ANalysis Of VAriance), χρησιμοποιείται για τη διερεύνηση της επίδρασης μίας ποιοτικής μεταβλητής k επιπέδων σε μία ποσοτική μεταβλητή. Συγκεκριμένα, ελέγχει τη μηδενική υπόθεση (H_0) της ισότητας των k μέσων της ποσοτικής μεταβλητής που αντιστοιχούν στις k ομάδες της ποιοτικής μεταβλητής έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης (H_1) της διαφοροποίησης τουλάχιστον ενός από τους υπόλοιπους. Ενδείξεις διαφοροποίησης υπάρχουν όταν απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση, γεγονός που συμβαίνει εάν το p -value του ελέγχου είναι μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας. Σε αυτήν την περίπτωση, το είδος της διαφοροποίησης μπορεί να εξαχθεί από την παρατήρηση των μέσων όρων της ποσοτικής μεταβλητής (Spiegel & Stephens, 2017).

Η Ανάλυση Συσχέτισης χρησιμοποιείται για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ δύο ποσοτικών μεταβλητών. Συγκεκριμένα, προσδιορίζεται ο συντελεστής συσχέτισης Pearson, οι τιμές του οποίου κυμαίνονται από -1 ως $+1$ για την τέλεια αρνητική και τέλεια θετική συσχέτιση αντιστοίχως. Ταυτόχρονα, υλοποιείται και έλεγχος t στατιστικής σημαντικότητας του συντελεστή, ο οποίος εξετάζει τη μηδενική υπόθεση (H_0) της μηδενικότητας (μη στατιστική σημαντικότητα) έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης (H_1) της μη μηδενικότητας (στατιστικής σημαντικότητας) του συντελεστή συσχέτισης. Ενδείξεις στατιστικής σημαντικότητας του συντελεστή υπάρχουν όταν απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση, γεγονός που συμβαίνει εάν το p -value του ελέγχου είναι μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας. Σε αυτήν την περίπτωση, το είδος και η ένταση της συσχέτισης μπορεί να εξαχθεί από την τιμή του (Spiegel & Stephens, 2017).

Τέλος, η Ανάλυση παλινδρόμησης χρησιμοποιείται για τη διερεύνηση της ταυτόχρονης επίδρασης πολλών μεταβλητών σε μία ποσοτική μεταβλητή. Συγκεκριμένα, εκτιμάται η ακόλουθη σχέση (Spiegel & Stephens, 2017):

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \dots + \beta_k X_{ki} + \varepsilon_i$$

Όπου Y_i είναι η εξαρτημένη μεταβλητή, X_j οι ανεξάρτητες μεταβλητές ελέγχου και πλαισίου, και ε_i τα κατάλοιπα ή σφάλματα ή υπόλοιπα της παλινδρόμησης. Σε αυτό το υπόδειγμα, η παράμετρος β_0 παρουσιάζει την αναμενόμενη τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής εάν όλες η ανεξάρτητες μεταβλητές μηδενιστούν, ενώ οι παράμετροι β_j τη μερική επίδραση της ανεξάρτητης X_j , δηλαδή την αναμενόμενη μεταβολή της εξαρτημένης μεταβλητής εάν η ανεξάρτητη μεταβλητή αυξηθεί κατά 1 μονάδα. Ωστόσο, για να είναι αποδεκτό το εκτιμηθέν αυτό υπόδειγμα, θα πρέπει να συνοδεύεται από μία σειρά διαγνωστικών ελέγχων, οι οποίοι περιγράφονται συνοπτικά και περιεκτικά ακολούθως (Spiegel & Stephens, 2017).

Ο πρώτος διαγνωστικός έλεγχος είναι ο έλεγχος F της ταυτόχρονης στατιστικής σημαντικότητας όλων των συντελεστών των ανεξάρτητων μεταβλητών. Εξετάζει τη μηδενική υπόθεση (H_0) της ταυτόχρονης μηδενικότητας (μη στατιστικά σημαντική παλινδρόμηση) έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης (H_1) της μη μηδενικότητας (στατιστικά σημαντική παλινδρόμηση) ενός τουλάχιστον συντελεστή παλινδρόμησης. Ενδείξεις στατιστικής σημαντικότητας του συντελεστή υπάρχουν όταν απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση, γεγονός που συμβαίνει εάν το p -value του ελέγχου είναι μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας. Σε αυτήν την περίπτωση, η ερμηνευτική ικανότητα της παλινδρόμησης εκτιμάται μέσω του συντελεστή προσδιορισμού R^2 , ο οποίος εκτιμά το ποσοστό της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής που ερμηνεύεται από το εκτιμημένο υπόδειγμα. Οι τιμές που μπορεί να πάρει ο συγκεκριμένος συντελεστής κυμαίνονται από 0 ως 1 για μηδαμινή ως τέλεια ερμηνευτική ικανότητα αντίστοιχα (Spiegel & Stephens, 2017).

Ο δεύτερος διαγνωστικός έλεγχος είναι ο στατιστικός έλεγχος t της στατιστικής σημαντικότητας εκάστης των παραμέτρων. Εξετάζει τη μηδενική υπόθεση (H_0) της μηδενικότητας (μη στατιστική σημαντικότητα) έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης (H_1) της μη μηδενικότητας (στατιστικής σημαντικότητας) του συντελεστή παλινδρόμησης. Ενδείξεις στατιστικής σημαντικότητας του συντελεστή υπάρχουν όταν απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση, γεγονός που συμβαίνει εάν το p -value του ελέγχου είναι μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας. Σε αυτήν την περίπτωση, το

είδος της μερικής επίδρασης γίνεται αντιληπτό από την τιμή του συντελεστή (Spiegel & Stephens, 2017).

Ο τρίτος διαγνωστικός έλεγχος είναι ο στατιστικός έλεγχος αυτοσυσχέτισης πρώτου βαθμού των καταλοίπων Durbin – Watson. Εξετάζει τη μηδενική υπόθεση (H_0) της μη ύπαρξης αυτοσυσχέτισης έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης (H_1) της ύπαρξης αυτοσυσχέτισης μεταξύ των καταλοίπων. Ενδείξεις μη ύπαρξης αυτοσυσχέτισης υπάρχουν όταν γίνεται αποδεκτή η μηδενική υπόθεση, γεγονός που συμβαίνει εάν το στατιστικό κριτήριο DW κυμαίνεται περίξ της τιμής του 2 (Spiegel & Stephens, 2017).

Ο τέταρτος και τελευταίος διαγνωστικός έλεγχος είναι ο στατιστικός έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας μέσω της παραμέτρου VIF (Variance Inflation Factor). Εξετάζει τη μηδενική υπόθεση (H_0) της μη ύπαρξης πολυσυγγραμμικότητας έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης (H_1) της ύπαρξης πολυσυγγραμμικότητας μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών του υποδείγματος. Ενδείξεις μη ύπαρξης πολυσυγγραμμικότητας υπάρχουν όταν γίνεται αποδεκτή η μηδενική υπόθεση, γεγονός που συμβαίνει εάν το στατιστικό κριτήριο VIF κυμαίνεται κάτω από την τιμή 10 (Spiegel & Stephens, 2017).

Το σύνολο των παραπάνω διενεργήθηκαν με χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS, ενώ το επίπεδο σημαντικότητας α που χρησιμοποιήθηκε ορίστηκε σε 5%.

3.5 Δειγματοληψία: Πληθυσμός και Δείγμα

Ο πληθυσμός της παρούσας μελέτης συνίσταται από το σύνολο των δυνητικών τουριστών, που ουσιαστικά είναι το σύνολο των Ελλήνων πολιτών. Ο αριθμός αυτός είναι ένας πεπερασμένος αλλά πρακτικά τεράστιος αριθμός. Συνεπώς, δεν ήταν δυνατόν να ακολουθηθεί κάποια συγκεκριμένη μεθοδολογία τυχαίας δειγματοληψίας και να οριστεί ένα συγκεκριμένο μέγεθος δείγματος, το οποίο να ικανοποιεί τις προϋποθέσεις αντιπροσωπευτικότητας του πληθυσμού. Για το λόγο αυτό τέθηκαν δύο άλλοι στόχοι. Έτσι, ο στόχος για το μέγεθος του δείγματος τέθηκε ώστε, πρώτον, να ικανοποιεί την ισχύ του Κεντρικού Οριακού Θεωρήματος και, δεύτερον, να μειώνει το επίπεδο του στατιστικού σφάλματος σε επίπεδο κάτω του 10%. Οι δύο αυτοί στόχοι θα μπορούσαν να επιτευχθούν με ένα δείγμα 100 ατόμων (Κουρεμένος, 2008).

Προς το σκοπό αυτό, ο ερευνητής μεταφόρτωσε το ερωτηματολόγιο σε φόρμες Google και απέστειλε το ερωτηματολόγιο, κατόπιν λήψης σχετικής άδειας σε περίπτωση που χρειαζόταν, σε ομάδες ατόμων και στον κοινωνικό του κύκλο, ζητώντας την συμπλήρωσή του εντός συγκεκριμένου χρονικού περιθωρίου. Εκτιμάται ότι το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε περίπου 200 άτομα, εκ των οποίων οι 118 ανταποκρίθηκαν και το συμπλήρωσαν. Συνεπώς, έχουμε ένα βαθμό συμμετοχής της τάξης του 59%.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η παραπάνω περιγραφόμενη μέθοδος δειγματοληψίας είναι αυτή της ευκολίας. Αν και συχνά η συγκεκριμένη μέθοδος κατηγορείται για παραγωγή μεροληπτικών δειγμάτων, τελευταία μελέτες υποστηρίζουν ότι οι απώλειες της αντιπροσωπευτικότητας και της αντικειμενικότητας περιορίζονται σημαντικά με την αύξηση του δείγματος (Jager et al., 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

3.1 Περιγραφή Δείγματος

Ο Πίνακας 2 περιγράφει το δείγμα της έρευνας ως προς τα δημογραφικά του χαρακτηριστικά.

Πίνακας 2. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος

		N	%
Φύλο	Άνδρας	71	60,2%
	Γυναίκα	47	39,8%
	Σύνολο	118	100,0%
Ηλικία	< 20 ετών	12	10,2%
	21 - 40 ετών	101	85,6%
	41 - 60 ετών	5	4,2%
	Σύνολο	118	100,0%
Εκπαιδευτικό Επίπεδο	Λύκειο	11	9,3%
	Τεχνολογική Σχολή	7	5,9%
	ΑΤΕΙ	23	19,5%
	Πτυχίο Πανεπιστημίου	45	38,1%
	Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος	32	27,1%
	Σύνολο	118	100,0%
Επάγγελμα	Άνεργος / Συνταξιούχος	20	16,9%
	Υπάλληλος	72	61,0%
	Αυτοαπασχολούμενος	26	22,0%
	Σύνολο	118	100,0%
Ετήσιο Εισόδημα Νοικοκυριού:	< 10.000 ευρώ	48	40,7%
	10.000 - 20.000 ευρώ	48	40,7%
	20.000 - 40.000 ευρώ	16	13,6%
	> 40.000 ευρώ	6	5,1%
	Σύνολο	118	100,0%

Βάσει του Πίνακα 2, από το σύνολο των 118 συμμετεχόντων:

- ✓ Η απόλυτη πλειονότητα είναι άνδρες. Συγκεκριμένα, οι 71 (60,2%) είναι άνδρες και οι 47 (39,8%) γυναίκες.
- ✓ Η απόλυτη πλειονότητα είναι ηλικίας 21-40 ετών. Αναλυτικά, οι 12 (10,2%) είναι κάτω των 20 ετών, οι 101 (85,6%) είναι από 21 ως 40 ετών, και μόλις 5 (4,2%) είναι 41 ως 60 ετών.
- ✓ Η πλειονότητα είναι απόφοιτοι κάποιου πανεπιστημίου. Συγκεκριμένα, οι 11 (9,3%) είναι απόφοιτοι Λυκείου, οι 7 (5,9%) τεχνολογικής σχολής, οι 23 (19,5%) ΑΤΕΙ, οι 45 (38,1%)

Πανεπιστημίου, ενώ οι 32 (27,1%) είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου σπουδών.

- ✓ Η απόλυτη πλειονότητα είναι υπάλληλοι. Συγκεκριμένα, οι 72 (61,0%) είναι υπάλληλοι, έναντι 20 (16,9%) που είναι άνεργοι ή συνταξιούχοι και 26 (22,0%) που είναι αυτοαπασχολούμενοι.
- ✓ Η απόλυτη πλειονότητα δηλώνει ετήσιο εισόδημα νοικοκυριού ως 20.000€. Αναλυτικά, 48 (40,7%) δηλώνουν εισόδημα κάτω των 10.000€ και άλλοι τόσοι από 10.000 ως 20.000€, ενώ 16 (13,6%) από 20.000€ ως 40.000€ και 6 (5,1%) άνω των 40.000€.

3.2 Παρουσίαση Αποκρίσεων Δείγματος

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι κατανομές των αποκρίσεων του δείγματος σε κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου (Πίνακες 3 ως 5), καθώς και τα στατιστικά μέτρα των μεταβλητών της κάθε διάστασης του ερωτηματολογίου (Πίνακας 6). Τονίζεται, ότι από αυτά τα στοιχεία μπορούμε να αντλήσουμε μία γενική τάση των συμμετεχόντων ως προς τις παραμέτρους που εξετάζονται.

Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει τις αποκρίσεις του δείγματος στην Ενότητα Β του ερωτηματολογίου που ασχολείται με τη μεταβλητή της αποδιδόμενης προσοχής και του ενδιαφέροντος για την τρομοκρατία. Η πρώτη δήλωση της συγκεκριμένης ενότητας διατυπώνεται ως εξής: «*Ενδιαφέρομαι πραγματικά για τις αναφορές τρομοκρατικών επιθέσεων*». Με αυτή τη δήλωση, οι 2 (1,7%) συμμετέχοντες διαφωνούν απόλυτα, οι 6 (5,1%) διαφωνούν, οι 44 (37,3%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, οι 51 (43,2%) συμφωνούν και οι 15 (12,7%) συμφωνούν απόλυτα. Αντιστοίχως, 2 (1,7%) δηλώνουν ότι διαφωνούν απόλυτα με τη δήλωση όταν έχουν την ευκαιρία ενημερώνονται για τις τρομοκρατικές επιθέσεις, 12 (10,2%) διαφωνούν, 27 (22,9%) ούτε διαφωνούν, ούτε συμφωνούν, 65 (55,1%) συμφωνούν και 12 (10,2%) συμφωνούν απόλυτα. Η επόμενη δήλωση αναφέρεται στο επίπεδο της περιέργειας των συμμετεχόντων για τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Οι δυναμικές αποκρίσεις «Διαφωνώ απόλυτα», «Διαφωνώ», «Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ», «Συμφωνώ», και «Συμφωνώ Απόλυτα» συγκεντρώνουν συχνότητες ίσες με 5 (4,2%), 23 (19,5%), 38 (32,2%), 45 (38,1%) και 7 (5,9%) αντιστοίχως. Η αντίστοιχη κατανομή συχνοτήτων στη δήλωση ότι οι συμμετέχοντες δε θέλουν να χάνουν αναφορές για

τρομοκρατικές επιθέσεις ανέρχεται σε 8 (6,8%), 34 (28,8%), 50 (42,4%), 20 (16,9%) και 6 (5,1%). Η πέμπτη δήλωση της συγκεκριμένης ενότητας διατυπώνεται ως εξής: «Δεν αλλάζω ποτέ κανάλι / δεν παραλείπω ποτέ να διαβάσω άρθρα για τρομοκρατικές επιθέσεις». Με αυτή τη δήλωση, οι 10 (8,5%) συμμετέχοντες διαφωνούν απόλυτα, οι 26 (22,0%) διαφωνούν, οι 39 (33,1%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, οι 34 (28,8%) συμφωνούν και οι 9 (7,6%) συμφωνούν απόλυτα. Τέλος, 6 (5,1%) δηλώνουν ότι διαφωνούν απόλυτα με τη δήλωση ότι δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις αναφορές των τρομοκρατικών επιθέσεων, 19 (16,1%) διαφωνούν, 43 (36,4%) ούτε διαφωνούν, ούτε συμφωνούν, 42 (35,6%) συμφωνούν και 8 (6,8%) συμφωνούν απόλυτα. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ένα σχετικά υψηλό επίπεδο ενδιαφέροντος για την τρομοκρατία, γεγονός που πιστοποιείται και από το μέσο όρο της σχετικής διάστασης που εμφανίζεται στον Πίνακα 6. Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος της μεταβλητής ανέρχεται σε 3,2613 με τυπική απόκλιση 0,7404. Με δεδομένο ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή κυμαίνεται από 1 ως 5, η μέση τιμή της είναι σχετικά σημαντικά άνω του μέσου επιπέδου.

Πίνακας 3. Αποκρίσεις του Δείγματος στις ερωτήσεις της ενότητας Β του Ερωτηματολογίου: «Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία»

		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Ενδιαφέρομαι πραγματικά για τις αναφορές τρομοκρατικών επιθέσεων	N	2	6	44	51	15
	%	1,7%	5,1%	37,3%	43,2%	12,7%
Όταν έχω την ευκαιρία, ενημερώνομαι για τις τρομοκρατικές επιθέσεις.	N	2	12	27	65	12
	%	1,7%	10,2%	22,9%	55,1%	10,2%
Είμαι πολύ περίεργος για τις τρομοκρατικές επιθέσεις.	N	5	23	38	45	7
	%	4,2%	19,5%	32,2%	38,1%	5,9%
Δε θέλω να χάνω αναφορές για τρομοκρατικές επιθέσεις	N	8	34	50	20	6
	%	6,8%	28,8%	42,4%	16,9%	5,1%
Δεν αλλάζω ποτέ κανάλι / δεν παραλείπω ποτέ να διαβάσω άρθρα για τρομοκρατικές επιθέσεις.	N	10	26	39	34	9
	%	8,5%	22,0%	33,1%	28,8%	7,6%
Δίνω ιδιαίτερη προσοχή στις αναφορές των τρομοκρατικών επιθέσεων	N	6	19	43	42	8
	%	5,1%	16,1%	36,4%	35,6%	6,8%

Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει τις αποκρίσεις του δείγματος στην Ενότητα Γ του ερωτηματολογίου που ασχολείται με τη μεταβλητή του αντιληπτού επιπέδου κινδύνου. Η πρώτη δήλωση της συγκεκριμένης ενότητας διατυπώνεται ως εξής: «Η πιθανότητα ενός φυσικού κινδύνου ή ενός καταστροφικού για την υγεία ατυχήματος». Την πιθανότητα αυτή οι 3 (2,5%) συμμετέχοντες τη χαρακτηρίζουν ως μηδαμινή, οι 17 (14,4%) μικρή, οι 47 (39,8%) ούτε μικρή ούτε μεγάλη, οι 45

(38,1%) σχετικά μεγάλη και οι 6 (5,1%) βέβαιη. Αντιστοίχως, 24 (20,3%) θεωρούν μηδαμινή την πιθανότητα να βρεθούν μπλεγμένοι σε πολιτική αναταραχή στη χώρα που επισκέπτονται, 42 (35,6%) μικρή, 30 (25,4%) ούτε μικρή, ούτε μεγάλη, 16 (13,6%) σχετικά μεγάλη και 6 (5,1%) βέβαιη. Η επόμενη δήλωση αναφέρεται στην πιθανότητα το ταξίδι να μην ταιριάζει στην προσωπικότητα ή τον χαρακτήρα του συμμετέχοντα. Οι δυνητικές αποκρίσεις «Μηδαμινή», «Μικρή», «Ούτε μικρή, ούτε μεγάλη», «Σχετικά Μεγάλη», και «Βέβαιη» συγκεντρώνουν συχνότητες ίσες με 17 (14,4%), 37 (31,4%), 38 (32,2%), 20 (16,9%) και 6 (5,1%) αντιστοίχως. Η αντίστοιχη κατανομή συχνοτήτων για την πιθανότητα να απογοητευθούν από το ταξίδι ανέρχεται σε 14 (11,9%), 46 (39,0%), 31 (26,3%), 22 (18,6%) και 5 (4,2%). Η πέμπτη δήλωση της συγκεκριμένης ενότητας διατυπώνεται ως εξής: «*Η πιθανότητα η ταξιδιωτική μου εμπειρία να επηρεάσει τη γνώμη άλλων ατόμων*». Την πιθανότητα αυτή οι 8 (6,8%) συμμετέχοντες τη χαρακτηρίζουν ως μηδαμινή, οι 23 (19,5%) μικρή, οι 38 (32,2%) ούτε μικρή ούτε μεγάλη, οι 40 (33,9%) σχετικά μεγάλη και οι 9 (7,6%) βέβαιη. Αντιστοίχως, 39 (33,1%) θεωρούν μηδαμινή την πιθανότητα να εμπλακούν σε περιστατικό τρομοκρατίας, 36 (30,5%) μικρή, 29 (24,6%) ούτε μικρή, ούτε μεγάλη, 11 (9,3%) σχετικά μεγάλη και 3 (2,5%) βέβαιη. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ένα σχετικά χαμηλό επίπεδο αντιλαμβανόμενου κινδύνου, γεγονός που φαίνεται και από το μέσο όρο της σχετικής διάστασης που εμφανίζεται στον Πίνακα 6. Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος της μεταβλητής ανέρχεται σε 2,7359 με τυπική απόκλιση 0,6885. Με δεδομένο ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή κυμαίνεται από 1 ως 5, η μέση τιμή της είναι σχετικά σημαντικά κάτω του μέσου επιπέδου.

Πίνακας 4. Αποκρίσεις του Δείγματος στις ερωτήσεις της ενότητας Γ του Ερωτηματολογίου: «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου»

		Μηδαμινή	Μικρή	Ούτε μικρή, ούτε μεγάλη	Σχετικά Μεγάλη	Βέβαιη
Η πιθανότητα ενός φυσικού κινδύνου ή ενός καταστροφικού για την υγεία ατυχήματος	N	3	17	47	45	6
	%	2,5%	14,4%	39,8%	38,1%	5,1%
Η πιθανότητα να βρεθώ μπλεγμένος σε πολιτική αναταραχή στη χώρα που επισκέπτομαι	N	24	42	30	16	6
	%	20,3%	35,6%	25,4%	13,6%	5,1%
Η πιθανότητα ότι το ταξίδι δε θα ταιριάζει στην προσωπικότητα ή το χαρακτήρα μου	N	17	37	38	20	6
	%	14,4%	31,4%	32,2%	16,9%	5,1%
Η πιθανότητα να απογοητευθώ από το ταξίδι.	N	14	46	31	22	5
	%	11,9%	39,0%	26,3%	18,6%	4,2%
Η πιθανότητα η ταξιδιωτική μου εμπειρία να επηρεάσει τη γνώμη άλλων ατόμων	N	8	23	38	40	9
	%	6,8%	19,5%	32,2%	33,9%	7,6%
	N	39	36	29	11	3

		Μηδαμινή	Μικρή	Ούτε μικρή, ούτε μεγάλη	Σχετικά Μεγάλη	Βέβαιη
Η πιθανότητα να εμπλακώ σε περιστατικό τρομοκρατίας	%	33,1%	30,5%	24,6%	9,3%	2,5%

Ο Πίνακας 5 παρουσιάζει τις αποκρίσεις του δείγματος στην Ενότητα Γ του ερωτηματολογίου που ασχολείται με τη μεταβλητή της αποδιδόμενης σπουδαιότητας στην ασφάλεια τουριστών. Η πρώτη δήλωση της συγκεκριμένης ενότητας διατυπώνεται ως εξής: «*Επιπλέον μέτρα ασφαλείας στα αεροδρόμια με κάνουν να νιώθω ασφαλέστερος*». Με αυτή τη δήλωση, οι 2 (1,7%) συμμετέχοντες διαφωνούν απόλυτα, οι 6 (5,1%) διαφωνούν, οι 32 (27,1%) ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, οι 57 (48,3%) συμφωνούν και οι 21 (17,8%) συμφωνούν απόλυτα. Αντιστοίχως, 2 (1,7%) δηλώνουν ότι διαφωνούν απόλυτα με τη δήλωση ότι η ασφάλεια αποτελεί το πλέον σημαντικό χαρακτηριστικό που μπορεί να προσφέρει ένας προορισμός, 10 (8,5%) διαφωνούν, 24 (20,3%) ούτε διαφωνούν, ούτε συμφωνούν, 56 (47,5%) συμφωνούν και 26 (22,0%) συμφωνούν απόλυτα. Η τελευταία δήλωση αναφέρεται στο βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σχετικά με το γεγονός ότι η ασφάλεια απασχολεί σημαντικά τους συμμετέχοντες όταν επιλέγουν έναν προορισμό. Οι δυνατικές αποκρίσεις «*Διαφωνώ απόλυτα*», «*Διαφωνώ*», «*Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ*», «*Συμφωνώ*», και «*Συμφωνώ Απόλυτα*» συγκεντρώνουν συχνότητες ίσες με 1 (0,8%), 8 (6,8%), 29 (24,6%), 55 (46,6%) και 25 (21,2%) αντιστοίχως. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ένα υψηλό επίπεδο ενδιαφέροντος για την τουριστική ασφάλεια, γεγονός που πιστοποιείται και από το μέσο όρο της σχετικής διάστασης που εμφανίζεται στον Πίνακα 6. Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος της μεταβλητής ανέρχεται σε 3,7853, δηλαδή πολύ κοντά στην τιμή 4, με τυπική απόκλιση 0,7454. Με δεδομένο ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή κυμαίνεται από 1 ως 5, η μέση τιμή της είναι σχετικά σημαντικά άνω του μέσου επιπέδου και σχετικά κοντά στην ανώτερη δυνατή τιμή της μεταβλητής.

Πίνακας 5. Αποκρίσεις του Δείγματος στις ερωτήσεις της ενότητας Δ του Ερωτηματολογίου: «*Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών*»

		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Επιπλέον μέτρα ασφαλείας στα αεροδρόμια με κάνουν να νιώθω ασφαλέστερος	N	2	6	32	57	21
	%	1,7%	5,1%	27,1%	48,3%	17,8%
Η ασφάλεια είναι το πλέον σημαντικό χαρακτηριστικό που μπορεί να μου προσφέρει ένας προορισμός	N	2	10	24	56	26
	%	1,7%	8,5%	20,3%	47,5%	22,0%

		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Η ασφάλεια με απασχολεί σημαντικά όταν επιλέγω έναν προορισμό	N	1	8	29	55	25
	%	,8%	6,8%	24,6%	46,6%	21,2%

Ο Πίνακας 6, ο οποίος παρουσιάζει τους μέσους όρους και τις τυπικές αποκλίσεις των τριών διαστάσεων του ερωτηματολογίου, έχει ήδη σχολιαστεί ανωτέρων. Ωστόσο, σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί το παράδοξο ότι ενώ οι συμμετέχοντες δηλώνουν ένα ήπιο επίπεδο αντιλαμβανόμενου κινδύνου, δείχνουν να θεωρούν ιδιαίτερα σημαντικό το επίπεδο ασφάλειας και στρέφουν σχετικά έντονα την προσοχή τους προς την τρομοκρατία, παρά το γεγονός ότι μόλις 14 (11,8%) θεωρούν μεγάλη ή βέβαιη την πιθανότητα να εμπλακούν σε τρομοκρατικό γεγονός.

Πίνακας 6. Περιγραφή των Ποσοτικών Μεταβλητών της Μελέτης

	N	M.O.	T.A.
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	118	3,2613	0,7404
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	118	2,7359	0,6885
Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών	118	3,7853	0,7454

3.3 Μονοπαραγοντική Ανάλυση

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των στατιστικών μεθόδων μονοπαραγοντικής ανάλυσης, δηλαδή των ελέγχων ANOVA (Πίνακες 6 ως 11) που υποδεικνύουν κατά πόσο το καθένα από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά ξεχωριστά επηρεάζει τις ποσοτικές μεταβλητές της έρευνας και της ανάλυσης συσχέτισης (Πίνακας 12) που υποδεικνύει τη σχέση μεταξύ των ποσοτικών μεταβλητών της μελέτης.

Ο Πίνακας 7 διερευνά την επίδραση του φύλου στις ποσοτικές μεταβλητές της μελέτης. Βάσει των αποτελεσμάτων δε διαπιστώνεται καμία απολύτων στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου στις μεταβλητές «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία», «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου», και «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Πίνακας 7. Η Επίδραση του Φύλου

Μεταβλητή	Φύλο	N	M.O.	T.A.	F-Στατιστική	p-value
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	Άνδρας	71	3,2347	0,7158	0,2278	0,6340
	Γυναίκα	47	3,3014	0,7822		
	Σύνολο	118	3,2613	0,7404		
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	Άνδρας	71	2,6502	0,6547	2,8004	0,0969
	Γυναίκα	47	2,8652	0,7245		
	Σύνολο	118	2,7359	0,6885		
Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών	Άνδρας	71	3,6995	0,7604	2,3888	0,1249
	Γυναίκα	47	3,9149	0,7104		
	Σύνολο	118	3,7853	0,7454		

* $p < 0,05$

Σημείωση: M.O.: Μέσος Όρος, T.A. = Τυπική Απόκλιση

Ο Πίνακας 8 διερευνά την επίδραση της ηλικίας στις ποσοτικές μεταβλητές της μελέτης. Και πάλι δεν εμφανίζεται καμία στατιστικά σημαντική επίδραση της ηλικίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Πίνακας 8. Η Επίδραση της Ηλικίας

Μεταβλητή	Ηλικία	N	M.O.	T.A.	F-Στατιστική	p-value
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	< 20 ετών	12	3,5000	0,7882	1,4756	0,2329
	21 - 40 ετών	101	3,2541	0,7294		
	41 - 60 ετών	5	2,8333	0,7906		
	Σύνολο	118	3,2613	0,7404		
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	< 20 ετών	12	3,0417	0,6931	1,4859	0,2306
	21 - 40 ετών	101	2,7096	0,6826		
	41 - 60 ετών	5	2,5333	0,7397		
	Σύνολο	118	2,7359	0,6885		
Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών	< 20 ετών	12	3,5000	0,8469	1,2775	0,2826
	21 - 40 ετών	101	3,8053	0,6916		
	41 - 60 ετών	5	4,0667	1,4024		
	Σύνολο	118	3,7853	0,7454		

* $p < 0,05$

Σημείωση: M.O.: Μέσος Όρος, T.A. = Τυπική Απόκλιση

Ο Πίνακας 9 διερευνά την επίδραση της εκπαίδευσης στις ποσοτικές μεταβλητές της μελέτης. Η εκπαίδευση φαίνεται να επιδρά στατιστικά σημαντικά στο επίπεδο της μεταβλητής «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών» σε επίπεδο σημαντικότητας 5% ($F=2,5948$, $p=0,0401 < 0,05$). Συγκεκριμένα, οι απόφοιτοι Λυκείου εμφανίζονται να αποδίδουν πολύ

χαμηλότερη σπουδαιότητα στην τουριστική ασφάλεια (Μ.Ο.=3,1212, Τ.Α.=0,8599) έναντι των άλλων εκπαιδευτικών επιπέδων τα οποία παρουσιάζουν μέσο όρο μεταβλητής τουλάχιστον ίσο με 3,8296 (Τεχνολογική Σχολή: Μ.Ο.=3,9524, Τ.Α.=0,5245; ΑΤΕΙ: Μ.Ο.=3,8841, Τ.Α.=0,7824; Πτυχίο Πανεπιστημίου: Μ.Ο.=3,8296, Τ.Α.=0,6913; Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος: Μ.Ο.=3,8438, Τ.Α.=0,7183).

Πίνακας 9. Η Επίδραση της Εκπαίδευσης

Μεταβλητή	Εκπαίδευση	N	M.O.	T.A.	F-Στατιστική	p-value
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	Λύκειο	11	3,2879	0,8790	0,3158	0,8669
	Τεχνολογική Σχολή	7	3,2381	0,3021		
	ΑΤΕΙ	23	3,1594	0,9190		
	Πτυχίο Πανεπιστημίου	45	3,2296	0,6188		
	Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος	32	3,3750	0,7976		
	Σύνολο	118	3,2613	0,7404		
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	Λύκειο	11	3,0000	0,7853	0,8801	0,4783
	Τεχνολογική Σχολή	7	2,6429	0,6341		
	ΑΤΕΙ	23	2,6957	0,7632		
	Πτυχίο Πανεπιστημίου	45	2,6333	0,5813		
	Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος	32	2,8385	0,7519		
	Σύνολο	118	2,7359	0,6885		
Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών	Λύκειο	11	3,1212	0,8599	2,5948*	0,0401
	Τεχνολογική Σχολή	7	3,9524	0,5245		
	ΑΤΕΙ	23	3,8841	0,7824		
	Πτυχίο Πανεπιστημίου	45	3,8296	0,6913		
	Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος	32	3,8438	0,7183		
	Σύνολο	118	3,7853	0,7454		

* $p < 0,05$

Σημείωση: Μ.Ο.: Μέσος Όρος, Τ.Α. = Τυπική Απόκλιση

Ο Πίνακας 9 διερευνά την επίδραση του επαγγέλματος στις ποσοτικές μεταβλητές της μελέτης. Και πάλι δεν εμφανίζεται καμία στατιστικά σημαντική επίδραση της ηλικίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Πίνακας 10. Η Επίδραση του Επαγγέλματος

Μεταβλητή	Επάγγελμα	N	M.O.	T.A.	F-Στατιστική	p-value
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	Άνεργος / Συνταξιούχος	20	3,4500	0,7514	1,6116	0,2040
	Υπάλληλος	72	3,2801	0,7315		
	Αυτοαπασχολούμενος	26	3,0641	0,7395		
	Σύνολο	118	3,2613	0,7404		
	Άνεργος / Συνταξιούχος	20	2,9250	0,6850	1,1236	0,3287

Μεταβλητή	Επάγγελμα	N	M.O.	T.A.	F- Στατιστική	p-value
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	Υπάλληλος	72	2,7245	0,6972		
	Αυτοαπασχολούμενος	26	2,6218	0,6626		
	Σύνολο	118	2,7359	0,6885		
Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών	Άνεργος / Συνταξιούχος	20	3,8333	0,7609	1,4856	0,2307
	Υπάλληλος	72	3,8519	0,7441		
	Αυτοαπασχολούμενος	26	3,5641	0,7228		
	Σύνολο	118	3,7853	0,7454		

* $p < 0,05$

Σημείωση: Μ.Ο.: Μέσος Όρος, T.A. = Τυπική Απόκλιση

Καμία στατιστικά σημαντική επίδραση σε επίπεδο 5% δεν εμφανίζεται και στον Πίνακα 11, ο οποίος διερευνά την επίδραση του εισοδήματος στις ποσοτικές μεταβλητές της μελέτης.

Πίνακας 11. Η Επίδραση του Εισοδήματος

Μεταβλητή	Εισόδημα	N	M.O.	T.A.	F- Στατιστική	p-value
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	< 10.000 ευρώ	48	3,2639	0,6709	0,1687	0,9173
	10.000 - 20.000 ευρώ	48	3,2396	0,7461		
	20.000 - 40.000 ευρώ	16	3,3646	0,8697		
	> 40.000 ευρώ	6	3,1389	1,0188		
	Σύνολο	118	3,2613	0,7404		
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	< 10.000 ευρώ	48	2,7049	0,7804	0,4158	0,7420
	10.000 - 20.000 ευρώ	48	2,7465	0,6496		
	20.000 - 40.000 ευρώ	16	2,6875	0,5405		
	> 40.000 ευρώ	6	3,0278	0,6361		
	Σύνολο	118	2,7359	0,6885		
Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών	< 10.000 ευρώ	48	3,7500	0,7548	1,5454	0,2066
	10.000 - 20.000 ευρώ	48	3,9306	0,6943		
	20.000 - 40.000 ευρώ	16	3,6042	0,8275		
	> 40.000 ευρώ	6	3,3889	0,7429		
	Σύνολο	118	3,7853	0,7454		

* $p < 0,05$

Σημείωση: Μ.Ο.: Μέσος Όρος, T.A. = Τυπική Απόκλιση

Ο Πίνακας 12 παρουσιάζει τη μήτρα των συντελεστών συσχέτισης μεταξύ των τριών ποσοτικών μεταβλητών της έρευνας, δηλαδή των μεταβλητών «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία», «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου», και «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών». Όπως παρατηρείται από αυτόν, το σύνολο των ανά δύο μεταβλητών συντελεστών συσχέτισης είναι στατιστικά σημαντικοί και θετικοί, ενώ το επίπεδο της έντασης της συσχέτισης είναι ασθενές. Αναλυτικά και σε φθίνουσα σειρά έντασης, οι συσχετίσεις

κατανέμονται ως εξής: Μεταξύ των μεταβλητών «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία» και «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών» παρατηρείται η εντονότερη θετική και ασθενής συσχέτιση, η οποία είναι και στατιστικά σημαντική ($r=0,356$, $p=0,000 < 0,05$). Ακολουθεί η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία» και «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου», η οποία και πάλι είναι ασθενώς θετική και στατιστικά σημαντική ($r=0,308$, $p=0,000 < 0,05$). Τέλος, η ηπιότερη ασθενώς θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση εντοπίζεται μεταξύ των μεταβλητών «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου» και «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών» ($r=0,245$, $p=0,000 < 0,05$).

Πίνακας 12. Η Επίδραση της Τρομοκρατίας και του Αντιληπτού Κινδύνου

		Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	Συντελεστής	1,000	0,308*	0,356*
	p-value		0,001	0,000
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	Συντελεστής		1,000	0,245*
	p-value			0,008
Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών	Συντελεστής			1,000
	p-value			

* $p < 0,05$

3.4 Πολυπαραγοντική Ανάλυση

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πολυπαραγοντικής στατιστικής ανάλυσης που διενεργήθηκαν με χρήση της ανάλυσης παλινδρόμησης. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι για τις μεταβλητές των δημογραφικών χαρακτηριστικών, δημιουργήθηκαν ψευδομεταβλητές για καθένα από τα επίπεδά τους με εξαίρεση το πρώτο (κατά τη σειρά που εμφανίζονται στο ερωτηματολόγιο), το οποίο συνιστά και το επίπεδο αναφοράς.

Ο Πίνακας 13 εμφανίζει την εκτίμηση της παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών» και ανεξάρτητες τη μεταβλητή «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου» και τις ψευδομεταβλητές των δημογραφικών χαρακτηριστικών. Βάσει αυτού του Πίνακα, αρχικά το συγκεκριμένο μοντέλο είναι στατιστικά

σημαντικό σε επίπεδο σημαντικότητας 5% ($F=2,3482, p=0,0091 < 0,05$) και μπορεί να ερμηνεύει το 22,69% της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής. Επιπλέον, το υπόδειγμα δεν εμφανίζει ενδείξεις αυτοσυσχέτισης των καταλοίπων ($DW=2,0059 \approx 2$), αλλά ούτε και πολυσυγγραμμικότητας μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών ($VIFs < 10$). Αναλυτικότερα, στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή ασκούν η μεταβλητή «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου» ($b=0,281, t=2,8752, p=0,0046 < 0,05$) και οι ψευδομεταβλητές της εκπαίδευσης σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Συγκεκριμένα, η αύξηση της μεταβλητής «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου» αυξάνει κατά 0,281 την τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής, ενώ σε σύγκριση με τους αποφοίτους Λυκείου, η εξαρτημένη μεταβλητή αυξάνεται κατά 0,936 ($t=2,5553, p=0,0121 < 0,05$), 0,827 ($t=2,6154, p=0,0102 < 0,05$), 0,854 ($t=2,8144, p=0,0058 < 0,05$), και 0,800 ($t=2,5622, p=0,0118 < 0,05$) για τους αποφοίτους Τεχνολογικής Σχολής, ΑΤΕΙ, Πανεπιστημίου και τους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου σπουδών αντιστοίχως.

Πίνακας 13. Εκτίμηση Παλινδρόμησης με Εξαρτημένη Μεταβλητή την Ασφάλεια των Τουριστών και Ανεξάρτητη τον Αντιληπτό Κίνδυνο

Εξαρτημένη Μεταβλητή	Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών			
Μέθοδος	Ελαχίστων Τετραγώνων			
Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Συντελεστής	t-Στατιστική	p-value	VIF
Σταθερός Όρος	2,546*	5,6655	0,0000	
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	0,281*	2,8752	0,0049	1,093
Φύλο: Γυναίκες	-0,206	-1,4194	0,1588	1,232
Ηλικία: 20 - 40	-0,078	-0,2800	0,7800	2,367
Ηλικία: 40 - 60	0,256	0,6355	0,5265	1,605
Εκπαίδευση: Τεχνολογική Σχολή	0,936*	2,5553	0,0121	1,827
Εκπαίδευση: ΑΤΕΙ	0,827*	2,6154	0,0102	3,834
Εκπαίδευση: Πτυχίο Πανεπιστημίου	0,854*	2,8144	0,0058	5,309
Εκπαίδευση: Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος	0,800*	2,5622	0,0118	4,708
Επάγγελμα: Υπάλληλος	-0,177	-0,9248	0,3572	2,138
Επάγγελμα: Αυτοαπασχολούμενος	-0,311	-1,4450	0,1515	1,949
Εισόδημα: 10.000 - 20.000	0,205	1,3536	0,1788	1,345
Εισόδημα: 20.000 - 40.000	-0,016	-0,0740	0,9412	1,348
Εισόδημα: 60.000 +	-0,226	-0,6686	0,5053	1,349
Άλλες Παράμετροι				
Μέγεθος Δείγματος	118			
R - Τετράγωνο	0,2269			
Προσαρμοσμένο R - Τετράγωνο	0,1303			
ANOVA: F - Στατιστική (p-value)	2,3482* (0,0091)			
Durbin - Watson	2,0059			

* $p < 0,05$

Ο Πίνακας 14 εμφανίζει την εκτίμηση της παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών» και ανεξάρτητες τη μεταβλητή «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία» και τις ψευδομεταβλητές των δημογραφικών χαρακτηριστικών. Βάσει αυτού του Πίνακα, αρχικά το συγκεκριμένο μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο σημαντικότητας 5% ($F=3,0746$, $p=0,0009 < 0,05$) και μπορεί να ερμηνεύει το 27,76% της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής. Επιπλέον, το υπόδειγμα δεν εμφανίζει ενδείξεις αυτοσυσχέτισης των καταλοίπων ($DW=1,9149 \approx 2$), αλλά ούτε και πολυσυγγραμμικότητας μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών ($VIFs < 10$).

Πίνακας 14. Εκτίμηση Παλινδρόμησης με Εξαρτημένη Μεταβλητή την Ασφάλεια των Τουριστών και Ανεξάρτητη την Τρομοκρατία

Εξαρτημένη Μεταβλητή	Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών			
	Ελαχίστων Τετραγώνων			
Μέθοδος	Συντελεστής	t-Στατιστική	p-value	VIF
Ανεξάρτητες Μεταβλητές				
Σταθερός Όρος	2,1419*	4,7793	0,0000	
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	0,3526*	4,0184	0,0001	1,0937
Φύλο: Γυναίκες	-0,2252	-1,6205	0,1082	1,2099
Ηλικία: 20 - 40	-0,0108	-0,0396	0,9685	2,3869
Ηλικία: 40 - 60	0,4055	1,0321	0,3044	1,6369
Εκπαίδευση: Τεχνολογική Σχολή	0,8605*	2,4346	0,0166	1,8219
Εκπαίδευση: ΑΤΕΙ	0,7778*	2,5481	0,0123	3,8210
Εκπαίδευση: Πτυχίο Πανεπιστημίου	0,7587*	2,5890	0,0110	5,2944
Εκπαίδευση: Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος	0,7071*	2,3356	0,0214	4,7345
Επάγγελμα: Υπάλληλος	-0,1441	-0,7753	0,4399	2,1474
Επάγγελμα: Αυτοαπασχολούμενος	-0,2380	-1,1330	0,2598	1,9812
Εισόδημα: 10.000 - 20.000	0,2222	1,5244	0,1305	1,3398
Εισόδημα: 20.000 - 40.000	-0,0651	-0,3096	0,7575	1,3530
Εισόδημα: 60.000 +	-0,0779	-0,2366	0,8135	1,3660
Άλλες Παράμετροι				
Μέγεθος Δείγματος	118			
R - Τετράγωνο	0,2776			
Προσαρμοσμένο R - Τετράγωνο	0,1873			
ANOVA: F - Στατιστική (p-value)	3,0746* (0,0009)			
Durbin - Watson	1,9149			

* $p < 0,05$

Αναλυτικότερα, το υπόδειγμα του Πίνακα 14 υποδεικνύει ότι στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή ασκούν η μεταβλητή «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία» ($b=0,3526$, $t=4,0184$, $p=0,0001 < 0,05$) και οι ψευδομεταβλητές της εκπαίδευσης σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Συγκεκριμένα, η αύξηση της μεταβλητής «Αποδιδόμενη προσοχή

και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία» αυξάνει κατά 0,3526 την τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής, ενώ σε σύγκριση με τους αποφοίτους Λυκείου, η εξαρτημένη μεταβλητή αυξάνεται κατά 0,8605 ($t=2,4346$, $p=0,0166 < 0,05$), 0,7778 ($t=2,5481$, $p=0,0123 < 0,05$), 0,7587 ($t=2,5890$, $p=0,0110 < 0,05$), και 0,7071 ($t=2,3356$, $p=0,0214 < 0,05$) για τους αποφοίτους Τεχνολογικής Σχολής, ΑΤΕΙ, Πανεπιστημίου και τους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου σπουδών αντιστοίχως.

Τέλος, ο Πίνακας 15 εμφανίζει την εκτίμηση της παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών» και ανεξάρτητες τις μεταβλητές «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία», «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου» και τις ψευδομεταβλητές των δημογραφικών χαρακτηριστικών. Βάσει αυτού του Πίνακα, αρχικά το συγκεκριμένο μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο σημαντικότητας 5% ($F=3,0902$, $p=0,0000 < 0,05$) και μπορεί να ερμηνεύει το 29,58% της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής. Επιπλέον, το υπόδειγμα δεν εμφανίζει ενδείξεις αυτοσυσχέτισης των καταλοίπων ($DW=1,927 \approx 2$), αλλά ούτε και πολυσυγγραμμικότητας μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών ($VIFs < 10$). Αναλυτικότερα, στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή ασκούν οι μεταβλητές «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία» ($b=0,2969$, $t=3,1739$, $p=0,0020 < 0,05$) και οι ψευδομεταβλητές της εκπαίδευσης σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Συγκεκριμένα, η αύξηση της μεταβλητής «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία» αυξάνει κατά 0,3969 την τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής, ενώ σε σύγκριση με τους αποφοίτους Λυκείου, η εξαρτημένη μεταβλητή αυξάνεται κατά 0,8964 ($t=2,5512$, $p=0,0122 < 0,05$), 0,8078 ($t=2,6624$, $p=0,0090 < 0,05$), 0,7970 ($t=2,7325$, $p=0,0074 < 0,05$), και 0,7228 ($t=2,4050$, $p=0,0180 < 0,05$) για τους αποφοίτους Τεχνολογικής Σχολής, ΑΤΕΙ, Πανεπιστημίου και τους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου σπουδών αντιστοίχως.

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, ότι ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η μεταβλητή «Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου» δεν εμφανίζει στατιστικά σημαντική επίδραση, ενώ στα πλαίσια του Πίνακα 13 ασκούσε. Το σημείο αυτό, ωστόσο, θα συζητηθεί περαιτέρω στην επόμενη ενότητα, αλλά είναι ενδεικτικό της ισχυρότερης έντασης της ανησυχίας της τρομοκρατίας σε σχέση με την γενικότερη αντίληψη του κινδύνου του τουριστικού προορισμού.

Πίνακας 15. Εκτίμηση Παλινδρόμησης με Εξαρτημένη Μεταβλητή την Ασφάλεια των Τουριστών και Ανεξάρτητες την Τρομοκρατία και τον Αντίληπτο Κίνδυνο

Εξαρτημένη Μεταβλητή	Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών			
	Ελαχίστων Τετραγώνων			
Μέθοδος	Συντελεστής	t-Στατιστική	p-value	VIF
Ανεξάρτητες Μεταβλητές				
Σταθερός Όρος	1,8073*	3,6903	0,0004	
Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία	0,2969*	3,1739	0,0020	1,2625
Αντίληψη για το Επίπεδο Κινδύνου	0,1639	1,6300	0,1062	1,2615
Φύλο: Γυναίκες	-0,1942	-1,3951	0,1660	1,2330
Ηλικία: 20 - 40	0,0082	0,0303	0,9759	2,3913
Ηλικία: 40 - 60	0,4463	1,1427	0,2558	1,6437
Εκπαίδευση: Τεχνολογική Σχολή	0,8964*	2,5512	0,0122	1,8291
Εκπαίδευση: ΑΤΕΙ	0,8078*	2,6624	0,0090	3,8351
Εκπαίδευση: Πτυχίο Πανεπιστημίου	0,7970*	2,7325	0,0074	5,3291
Εκπαίδευση: Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος	0,7228*	2,4050	0,0180	4,7393
Επάγγελμα: Υπάλληλος	-0,1331	-0,7215	0,4723	2,1502
Επάγγελμα: Αυτοαπασχολούμενος	-0,2190	-1,0489	0,2967	1,9874
Εισόδημα: 10.000 - 20.000	0,2072	1,4302	0,1557	1,3452
Εισόδημα: 20.000 - 40.000	-0,0582	-0,2792	0,7807	1,3536
Εισόδημα: 60.000 +	-0,1009	-0,3088	0,7581	1,3686
Άλλες Παράμετροι				
Μέγεθος Δείγματος	118			
R - Τετράγωνο	0,2958			
Προσαρμοσμένο R - Τετράγωνο	0,2000			
ANOVA: F - Στατιστική (p-value)	3,0902* (0,0000)			
Durbin - Watson	1,927			

* $p < 0,05$

3.5 Συζήτηση Αποτελεσμάτων

Στην παρούσα ενότητα συνοψίζονται και συζητούνται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των αποκρίσεων που παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες ενότητες του παρόντος κεφαλαίου σε συνάρτηση με τα ερευνητικά ερωτήματα που διαμορφώθηκαν και τις ερευνητικές υποθέσεις που διατυπώθηκαν. Συνεπώς, στη συνέχεια παρουσιάζονται και πάλι τα σχετικά ερωτήματα και οι σχετικές υποθέσεις και στη συνέχεια σχολιάζονται.

Ερευνητικό Ερώτημα 1: Με ποιον τρόπο επιδρά η τρομοκρατία στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών;

Ερευνητική Υπόθεση 1.1: Η τρομοκρατία επιδρά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών.

Ερευνητική Υπόθεση 1.2: Η τρομοκρατία επιδρά αρνητικά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών.

Βάσει της στατιστικής ανάλυσης που προηγήθηκε, η τρομοκρατία εμφανίζεται ως καθοριστικός παράγοντας για την ασφάλεια των τουριστών. Συγκεκριμένα, τόσο στην ανάλυση συσχέτισης, όσο και στην ανάλυση παλινδρόμησης, η μεταβλητή «Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία» δεν έχασε την στατιστικά σημαντική της επίδραση επί της μεταβλητής «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών» ανεξαρτήτως πλαισίου μονοπαραγοντικής ή πολυπαραγοντικής ανάλυσης. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι η διάσταση της τουριστικής ασφάλειας επηρεάζεται από το επίπεδο της τρομοκρατίας. Με αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνεται η *ερευνητική υπόθεση 1.1*. Επιπλέον, ανεξαρτήτως και πάλι τρόπου στατιστικής ανάλυσης, η συγκεκριμένη επίδραση είναι θετική. Δηλαδή όσο περισσότερο ενδιαφέρεται κάποιος για την τρομοκρατία, τόσο μεγαλύτερη σπουδαιότητα αποδίδει στην τουριστική ασφάλεια. Αυτή η σχέση μπορεί να ερμηνευθεί και ως εξής. Όσο περισσότερο κάποιος φοβάται για την τρομοκρατία, τόσο υψηλότερα θα τοποθετήσει στους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή του τουριστικού προορισμού την ασφάλεια και, σε περίπτωση μη ικανοποιητικού επιπέδου, θεωρείται πιθανότερο να μην επιλέξει το συγκεκριμένο προορισμό. Υπό αυτό το πρίσμα, διακρίνεται, τελικά, η αρνητική σχέση μεταξύ των διαστάσεων της τρομοκρατίας και της τουριστικής ασφάλειας που υποστηρίζεται από τη βιβλιογραφία (Seeger-Guttman & Gilboa, 2023; Agarwal et al., 2021; Avraham, 2021; Seabra et al., 2020; Karamelikli et al., 2020; Asaker & O'Connor, 2019; Bassil et al., 2019; Samitas et al., 2017; Seabra et al., 2014) και φαίνεται να γίνεται αποδεκτή και η *ερευνητική υπόθεση 1.2*. Συνεπώς, η παρούσα μελέτη επιβεβαιώνει την κρατούσα άποψη της βιβλιογραφίας και έρχεται σε αντίθεση με εκείνες που δεν εντόπισα ενδείξεις κάποιας σχέσεις μεταξύ των δύο μεταβλητών (Liu & Pratt, 2017; Raithatha, 2017).

Ερευνητικό Ερώτημα 2: Με ποιον τρόπο επιδρά ο αντιλαμβανόμενος κίνδυνος στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών;

Ερευνητική Υπόθεση 2.1: Ο αντιλαμβανόμενος κίνδυνος επιδρά αρνητικά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών.

Ερευνητική Υπόθεση 2.2: Η επίδραση του αντιλαμβανόμενου κινδύνου στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών μειώνεται όταν λαμβάνεται υπόψη η επίδραση της τρομοκρατίας.

Η προηγηθείσα μονοπαραγοντική στατιστική ανάλυση, δηλαδή η ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών «*Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου*» και «*Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών*», κατέδειξε μία ασθενώς θετική συσχέτιση. Η θετική αυτή συσχέτιση παρέμεινε και στο πλαίσιο της πολυπαραγοντικής ανάλυσης, όταν μελετήθηκε η επίδραση του αντιληπτού κινδύνου και των δημογραφικών χαρακτηριστικών στην ασφάλεια των τουριστών, δηλαδή στο υπόδειγμα του Πίνακα 13. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι όσο αυξάνεται το επίπεδο κινδύνου που αντιλαμβάνονται οι τουρίστες, αυξάνεται και η σπουδαιότητα που αποδίδουν στο επίπεδο ασφάλειας ενός τουριστικού προορισμού. Επομένως, το επίπεδο ασφάλειας γίνεται σημαντικότερο για πιο επικίνδυνους προορισμούς και, άρα, υπάρχει η περίπτωση απόρριψης ενός προορισμού σε περίπτωση που αυτός δεν παρέχει το ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο ασφάλειας. Η ερμηνεία αυτήν επιβεβαιώνει την *Ερευνητική Υπόθεση 2.1* και έρχεται σε πλήρη συμφωνία με σχετικές μελέτες που εστιάζουν στην πολυδιάστατη φύση της τουριστικής ασφάλειας (Crouch & Ritchie, 1999; Pizam et al., 1997; Becken, 2010; Gössling et al., 2015; Koens et al., 2018), εφόσον εντός της μεταβλητής «*Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου*» τέθηκαν διάφορες παράμετροι κινδύνου. Ταυτόχρονα, όμως, όταν η σχέση αυτήν εντάχθηκε σε ένα υπόδειγμα με τη μεταβλητή της τρομοκρατίας, δηλαδή την τρομοκρατία «*Αποδιδόμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την τρομοκρατία*», έχασε τη στατιστική της σημαντικότητα. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι οι τουρίστες αναγνωρίζουν ως σημαντικότερο παράγοντα την τρομοκρατία από το γενικότερο επίπεδο κινδύνου. Έτσι, η παρούσα μελέτη επιβεβαιώνει την *Ερευνητική υπόθεση 2.2* και έρχεται σε πλήρη συμφωνία με μελέτες που υποστηρίζουν ότι η απειλή κινδύνου που συνδέεται με την τρομοκρατία έχει ισχυρότερο αρνητικό αντίκτυπο στον τουρισμό από οποιαδήποτε άλλη μορφή κινδύνου (Sönmez, 1998; Spilerman & Stecklov, 2009).

Ερευνητικό Ερώτημα 3: Με ποιον τρόπο επιδρούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών;

Ερευνητική Υπόθεση 3.1: Τα Δημογραφικά Χαρακτηριστικά επιδρούν ποικιλοτρόπως στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών.

Ερευνητική Υπόθεση 3.2: Η επίδραση των Δημογραφικών Χαρακτηριστικών στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών μεταβάλλεται όταν λαμβάνεται υπόψη η επίδραση της τρομοκρατίας.

Στα πλαίσια της μονοπαραγοντικής ανάλυσης, μόνο η εκπαίδευση παρουσιάστηκε να επιδρά στη μεταβλητή «Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των τουριστών», δηλαδή στη μεταβλητή της τουριστικής ασφάλειας. Η στατιστικά σημαντική αυτή επίδραση, επιπλέον, παρέμεινε ισχυρή και κατά την πολυπαραγοντική ανάλυση. Συγκεκριμένα, και στις δύο περιπτώσεις, οι απόφοιτοι Λυκείου εμφανίστηκαν να αποδίδουν χαμηλότερη σπουδαιότητα στην τουριστική ασφάλεια σε σύγκριση με τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές ομάδες. Συνεπώς, υπάρχουν δημογραφικά χαρακτηριστικά, στη συγκεκριμένη περίπτωση η εκπαίδευση, που επιδρούν στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών και η επίδραση αυτή δε φαίνεται να μεταβάλλεται όταν λαμβάνεται υπόψη η επίδραση της τρομοκρατίας. Έτσι, τα συγκεκριμένα αποτελέσματα φαίνεται να επιβεβαιώνουν την *Ερευνητική Υπόθεση 3.1* όχι και την *Ερευνητική Υπόθεση 3.2*. Συνεπώς, παρέχονται ενδείξεις μερικής επιβεβαίωσης σε παλαιότερες μελέτες που υποστηρίζουν ότι ως παράγοντες που επιδρούν στο αίσθημα ασφαλείας των τουριστών είναι και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά (Reisinger & Mavondo, 2005; Kozak et al., 2007; Seabra et al., 2013). Ειδικότερα, η παρούσα μελέτη έρχεται σε πλήρη συμφωνία με τη μελέτη των Floyd και Pennington-Gray (2004), οι οποίοι αναβαθμίζουν σημαντικό το ρόλο της εκπαίδευσης.

Τέλος, αξίζει, ωστόσο, να αναφερθεί ότι η βιβλιογραφία γενικά υποστηρίζει ότι η τρομοκρατική δραστηριότητα σε έναν συγκεκριμένο προορισμό αυξάνει το επίπεδο του αντιληπτού κινδύνου και επομένως έχει αρνητικές επιπτώσεις στη ζήτηση του τουρισμού, αντανακλώντας τη μείωση της επισκεψιμότητας της περιοχής (Bar-on, 1996, Blake & Sinclair, 2003; Enders & Sandler, 1991; Mansfeld, 1996; Roehl & Fesenmaier, 1992; Sönmez, 1998; Sönmez & Graefe, 1998a, 1998b). Δηλαδή, υποστηρίζει μία έμμεση επίδραση της τρομοκρατίας στην τουριστική ασφάλεια μέσω του αντιληπτού επιπέδου κινδύνου του τουριστικού προορισμού. Στην παρούσα μελέτη, διαπιστώνεται ότι ο αντίκτυπος της τρομοκρατίας είναι περισσότερο άμεσος παρά έμμεσος, εφόσον το αντιληπτό επίπεδο κινδύνου υπαναχωρεί όταν η μεταβλητή της τρομοκρατίας εισέρχεται στην εξίσωση. Παρόλα αυτά, η μονοπαραγοντική ανάλυση επιβεβαιώνει τη θετική σχέση μεταξύ αντιληπτού επιπέδου κινδύνου και τρομοκρατικού κινδύνου που αναφέρεται επίσης στη βιβλιογραφία, εφόσον η σχετική ανάλυση συσχέτισης κατέδειξε μία ασθενώς θετική σχέση μεταξύ των δύο παραγόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν είναι η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της τρομοκρατίας και της ασφάλειας τουρισμού. Προς την επίτευξη αυτού του σκοπού, τέθηκαν τρεις επιμέρους στόχοι. *Πρώτον*, ο προσδιορισμός του τρόπου με τον οποίο η τρομοκρατία επιδρά στην ασφάλεια τουρισμού. *Δεύτερον*, να εξεταστεί κατά πόσον η παραπάνω σχέση επηρεάζεται από το γενικότερο επίπεδο αντιλαμβανόμενου κινδύνου. *Τρίτον*, η διερεύνηση του αντικτύπου των δημογραφικών χαρακτηριστικών στη σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και ασφάλειας τουρισμού. Τα συμπεράσματα ανά στόχο που εξήχθησαν από τη στατιστική ανάλυση των αποκρίσεων των συμμετεχόντων στην έρευνα παρατίθενται ακολούθως.

Πρώτον, η σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και τουριστικής ασφάλειας υφίσταται και παρέχονται επιπλέον ενδείξεις ότι είναι αρνητική. Συγκεκριμένα, η ανάλυση κατέδειξε ότι όσο περισσότερο ένας τουρίστας ενδιαφέρεται για την έκθεσή του στην τρομοκρατία, τόσο υψηλότερο επίπεδο σπουδαιότητας αποδίδει στον τομέα της τουριστικής ασφάλειας. Το γεγονός αυτό καθιστά αυτόματα υψηλότερη και την πιθανότητα ένας τουριστικός προορισμός να απορρίπτεται εξαιτίας τη μη ικανοποίησης ενός ελάχιστου αποδεκτού επιπέδου ασφάλειας και προστασίας από δυνητικές τρομοκρατικές ενέργειες. Συνεπώς, επιβεβαιώνεται η σημαντική επίδραση της τρομοκρατίας στις τουριστικές ροές μίας περιοχής.

Δεύτερον, η τρομοκρατία επιδρά θετικά στο επίπεδο του αντιλαμβανόμενου κινδύνου μίας τουριστικής περιοχής. Ωστόσο, η επίδραση της τρομοκρατίας στην τουριστική ασφάλεια δεν είναι έμμεση, δηλαδή δε διέρχεται μέσω του αντιλαμβανόμενου κινδύνου, αλλά άμεση, δηλαδή επιδρά απευθείας στην τουριστική ασφάλεια. Το γεγονός αυτό καθιστά την τρομοκρατική απειλή ως το νούμερο ένα παράγοντα κινδύνου. Συνεπώς, οι τουριστικές περιοχές θα πρέπει να προβαίνουν σε ενέργειες προκειμένου να διασφαλίζουν ότι βρίσκονται εκτός στόχων των τρομοκρατικών οργανώσεων και στη συνέχεια να προχωρούν στη μείωση του επιπέδου των υπολοίπων παραγόντων κινδύνου.

Τρίτον, υπάρχουν δημογραφικά χαρακτηριστικά που επιδρούν στη σχέση μεταξύ τρομοκρατίας και τουριστικής ασφάλειας. Η παρούσα μελέτη αναδεικνύει το εκπαιδευτικό επίπεδο ως το

σημαντικότερο παράγοντα. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται στοιχεία ότι τα χαμηλότερα μορφωτικά επίπεδα (απόφοιτοι Λυκείου) δεν αποδίδουν υψηλή σπουδαιότητα στον τομέα της ασφάλειας του τουριστικού προορισμού και, μάλιστα, αυτή η διαφορά τους δε μεταβάλλεται ούτε όταν λαμβάνεται υπόψη ο παράγοντας του γενικού κινδύνου ή της τρομοκρατίας.

5.2 Περιορισμοί και Προτάσεις

Ο βασικός περιορισμός της παρούσας μελέτης συνίσταται στο δείγμα και τη μέθοδο δειγματοληψίας. Το δείγμα κρίνεται μικρό έναντι του τεράστιου πληθυσμού που επιδιώκεται να αντιπροσωπεύσει, ενώ η δειγματοληψία της ευκολίας, παρά τις σχετικά πρόσφατες αποδείξεις ότι δεν πάσχει από μη αντιπροσωπευτικότητα σε περίπτωση μεγάλου μεγέθους δείγματος, δεν κρίνεται ιδιαίτερα αποτελεσματική. Για το λόγο αυτό, προτείνεται στους ερευνητές του μέλλοντος, η χρήση μεγαλύτερου δείγματος ή εστίαση σε συγκεκριμένο πληθυσμό, όπως για παράδειγμα αποκλειστικά σε εκείνους που πραγματοποιούν ετησίως τουλάχιστον ένα ταξίδι στο εξωτερικό.

Αντιστοίχως, διαπιστώθηκε κατά την ανάλυση η στατιστικά σημαντική επίδραση του χαρακτηριστικού της εκπαίδευσης και, συγκεκριμένα, υποστηρίχθηκε ότι οι απόφοιτοι Λυκείου δεν αποδίδουν υψηλή σπουδαιότητα στον τομέα της ασφάλειας του τουριστικού προορισμού. Ωστόσο, στο δείγμα οι απόφοιτοι Λυκείου είναι μόλις 11 που αντιστοιχούν σε μόλις 9,3% του συνολικού δείγματος. Το γεγονός αυτό σημαίνει την πιθανή ύπαρξη μεροληψίας. Ένα μεγαλύτερο δείγμα τους, ίσως, να εξισορροπούσε την κατάσταση και η συγκεκριμένη στατιστικά σημαντική επίδραση να εξαφανιζόταν.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η παρούσα μελέτη εστίασε στις αντιλήψεις των συμμετεχόντων, δηλαδή στο προσωπικό τους ενδιαφέρον για τρομοκρατικές επιθέσεις και στην αποδιδόμενη σπουδαιότητα της τουριστικής ασφάλειας. Η ύπαρξη σχέσης μεταξύ τους αναδεικνύει σημαντικά τη δύναμη που έχουν οι εκστρατείες μάρκετινγκ για τη στήριξη της εικόνας (image) μίας περιοχής τόσο πριν όσο και μετά από ένα τρομοκρατικό συμβάν. Συνεπώς, προτείνεται στους ιθύνοντες να διεξάγουν συχνά τέτοιου είδους εκστρατείες, υπενθυμίζοντας στο παγκόσμιο τουριστικό κοινό το γεγονός ότι η συγκεκριμένη περιοχή είτε δεν έχει πληγεί ποτέ από τρομοκρατικό χτύπημα, είτε ότι έχουν πολύ μικρή πιθανότητα να πληγούν μελλοντικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Agarwal, S., Page, S. J., & Mawby, R. (2021). Tourist security, terrorism risk management and tourist safety. *Tourism Economics*, 23(6), 1343–1352.

Amir, A. F., Ismail, M. N. I., & See, T. P. (2015). Sustainable tourist environment: perception of international women travelers on safety and security in Kuala Lumpur. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 168, 123-133.

Araña, J. & León, C. (2008). The impact of terrorism on tourism demand. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 299-315.

Assaker, G., & O'Connor, P. (2021). eWOM platforms in moderating the relationships between political and terrorism risk, destination image, and travel intent: the case of Lebanon. *Journal of Travel Research*, 60(3), 503-519.

Avraham, E. (2021). Combating tourism crisis following terror attacks: Image repair strategies for European destinations since 2014. *Current Issues in Tourism*, 24(8), 1079-1092.

Ball, K., Haggerty, K. D., & Lyon, D. (2014). *Routledge handbook of surveillance studies*. London: Routledge.

Bar-On, R. (1996). Measuring the effects on tourism violence and of promotion following violent acts. In A. Pizam & Y. Mansfeld (Eds.), *Tourism, crime and international security issues*, New York, NY: Wiley, 159-174.

Bassil, C., Saleh, A. S., & Anwar, S. (2019). Terrorism and tourism demand: A case study of Lebanon, Turkey and Israel. *Current Issues in Tourism*, 22(1), 50-70.

Becken, S. (2010). The importance of climate and weather for tourism: Literature review. *LEAP: Land Environment and People*, Διαθέσιμο στην Ιστοσελίδα: <https://researcharchive.lincoln.ac.nz/server/api/core/bitstreams/868f02cb-bcea-4ccf-8db1-038839a2ec7b/content> (Ανακτήθηκε 15/07/2023).

Berman, E. (2011). *Radical, religious, and violent: The new economics of terrorism*. USA: MIT Press.

- Bhatia, A., Roy, B., & Kumar, A. (2022). A review of tourism sustainability in the era of Covid-19. *Journal of Statistics and Management Systems*, 25(8), 1871-1888.
- Bjørger, T. (2004). *Root causes of terrorism: Myths, reality and ways forward*. London: Routledge.
- Blake, A., & Sinclair, M. (2003). Tourism crisis management: US response to September 11. *Annals of Tourism Research*, 30(4), 813–832.
- Bloom, M. (2005). *Dying to kill: The allure of suicide terror*. Columbia University Press.
- Boakye K A. (2012). Tourists' views on safety and vulnerability. A study of some selected towns in Ghana. *Tourism Management*, 33(2), 327-333
- Borah, C. K. (2015). Cyber war: the next threat to national security and what to do about it? by Richard A. Clarke and Robert K. Knake. *Strategic Analysis*, 39(4), 458-460.
- Bruce, G. (2013). Definition of terrorism social and political effects. *Journal of Military and Veterans Health*, 21(2), 26-30.
- Brunt, P., Mawby, R. & Hambly, Z. (2000). Tourist victimisation and the fear of crime on holiday. *Tourism Management*, 21(4), 417-424
- Cavlec, N. (2002). Tour operators and destination safety. *Annals of Tourism Research*, 29(2), 478-496.
- Chauhan, V. (2007). Safety and security perceptions of tourists visiting Kashmir, India. *Advances in Hospitality and Leisure*, 3, 3-17
- Chen, C. F. (2007). How destination image and evaluative factors affect behavioral intentions?. *Tourism Management*, 28(4), 1115-1122.
- Chi, G. Q., & Qu, H. (2008). Examining the structural relationships of destination image, tourist satisfaction and destination loyalty: an integrated approach. *Tourism Management*, 29(4), 624-636.
- Chia-Chen, L., Wang, S. W., Hsu, M. K., & Shih-Ming, J. (2018). Air passenger's perception toward pre-flight safety briefing videos: does it matter?. *Journal of Air Transport Management* 72, 20-31.

Choudhary, S. A., Khan, M. A., Sheikh, A. Z., Jabor, M. K., bin Nordin, M. S., Nassani, A. A., Alotaibi, M.S., Qazi Abro, M.M., Vo, X.V & Zaman, K. (2020). Role of information and communication technologies on the war against terrorism and on the development of tourism: Evidence from a panel of 28 countries. *Technology in Society*, 62, 101296.

Clift, S. and Page, S. J. (1996). *Health and the International Tourist*. London: Routledge

Crouch, G. I., & Ritchie, J. R. B. (1999). Tourism, competitiveness, and societal prosperity. *Journal of Business Research*, 44(3), 137-152.

Deibert, R. J. (2014). *Black code: Surveillance, privacy, and the dark side of the internet*. McClelland & Stewart.

Echtner C.M., & Ritchie J.R.B. (1993). The Measurement of Destination Image: An Empirical Assessment. *Journal of Travel Research*, 31(4), 3-13.

Enders, W., & Sandler, T. (1991). Causality between transnational terrorism and tourism: The case of Spain. *Terrorism*, 14(1), 49–58.

Enders, W., Sandler, T., & Gaibulloev, K. (2011). Domestic versus transnational terrorism: Data, decomposition, and dynamics. *Journal of Peace Research*, 48(3), 319-337.

Field, A. (2017). The dynamics of terrorism and counterterrorism: Understanding the domestic security dilemma. *Studies in Conflict & Terrorism*, 40(6), 470-483.

Fischhoff, B., Watson, S. & Hope, C. (1984). Defining risk. *Policy Sciences*, 17, 123-139.

Floyd, M. and Pennington-Gray, L. (2004). Profiling risk perceptions of tourists. *Annals of Tourism Research*, 31(4), 1051-1054.

Gamage, S. K. N., Illangarathne, S. K., Kumudumali, S. H. T., & Nedelea, A. M. (2020). Terrorism and tourism: a systematic review of empirical literature. *Revista de turism-studii si cercetari in turism*, (29).

George, R. (2003). Tourist's perceptions of safety and security while visiting Cape Town. *Tourism Management*, 24(5), 575-585.

George, R. (2010). Visitor perceptions of crime-safety and attitudes towards risk: the case of Table Mountain national park, Cape town. *Tourism Management*, 31(6), 806-815.

Gössling, S., Hall, C. M., & Scott, D. (2015). *Tourism and water* (Vol. 2). Channel View Publications.

Göymen, K. (2000). Tourism and governance in Turkey. *Annals of Tourism Research*, 27(4), 1025–1048.

Gozgor, G., Lau, M. C. K., Zeng, Y., Yan, C., & Lin, Z. (2022). The impact of geopolitical risks on tourism supply in developing economies: The moderating role of social globalization. *Journal of Travel Research*, 61(4), 872-886.

Gu, J. (2023). Do neighbours shape the tourism spending of rural households? Evidence from China. *Current Issues in Tourism*, 26(13), 2065-2069.

Haini, H., Wei Loon, P., Yong, S. K., & Husseini, S. (2023). Does Social Globalization Affect the Relationship Between International Tourism and Economic Growth?. *Journal of Travel Research*, 00472875221146779.

Heath-Kelly, C. (2012). Counter-terrorism and the counterfactual: Producing the terrorist community. *International Political Sociology*, 6(3), 229-246.

Hegghammer, T. (2013). The rise of Muslim foreign fighters: Islam and the globalization of jihad. *International Security*, 35(3), 53-94.

Helbling, M., & Meierrieks, D. (2022). Terrorism and migration: An overview. *British Journal of Political Science*, 52(2), 977-996.

Hoffman, B. (2006). *Inside terrorism*. Columbia University Press.

Homolar, A., & A. Rodríguez-Merino, P. (2019). Making sense of terrorism: a narrative approach to the study of violent events. *Critical Studies on Terrorism*, 12(4), 561-581.

Howard, P. N. (2013). *Democracy's fourth wave? Digital media and the Arab Spring*. Oxford University Press.

Imamoglu, H., Gunay, T., & Odugbesan, J. A. (2022). The effect of urbanization and industrialization on tourism revenues: The case of Turkey. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 10(3), 1992-2005.

Inglesby, T. V., O'Toole, T., Henderson, D. A., Bartlett, J. G., Ascher, M. S., Eitzen, E., ... & Friedlander, A. M. (2002). Anthrax as a biological weapon, 2002: Updated recommendations for management. *JAMA*, *287*(17), 2236-2252.

Jager, J., Putnick, D.L., & Bornstein, M.H. (2017). More than Just Convenient: The Scientific Merits of Homogenous Convenient Samples. *Monographs of the Society for the Research in Child Development*, *82*(2), 13-30.

Kaplan, A. (2017). *The counter-terrorism puzzle: A guide for decision makers*. London: Routledge.

Kapuściński, G. & Richards, B. (2016). News framing effects on destination risk perception. *Tourism Management*, *57*, 234-244.

Karamelikli, H., Khan, A. A., & Karimi, M. S. (2020). Is terrorism a real threat to tourism development? Analysis of inbound and domestic tourist arrivals in Turkey. *Current Issues in Tourism*, *23*(17), 2165-2181.

Kılıçlar, A., Uşaklı, A., & Tayfun, A. (2018). Terrorism prevention in tourism destinations: Security forces vs. civil authority perspectives. *Journal of Destination Marketing & Management*, *8*, 232-246.

Koens, K., Postma, A., & Papp, B. (2018). Is overtourism overused? Understanding the impact of tourism in a city context. *Sustainability*, *10*(12), 4384.

Korstanje, M.E. (2023). The Janus Face of Terrorism and Tourism: Terrorism as a Risk, as a Danger and as a Worry. In Seabra, C. & Korstanje, M.E. (Eds.) *Safety and Tourism (Tourism Security-Safety and Post Conflict Destinations)*, Bingley: Emerald Publishing Limited, 103-115.

Kozak, M., Crotts, J. & Law, R. (2007). The impact of the perception of risk on international travellers. *International Journal of Tourism Research*, *9*(4), 233-242.

Kuehn, D., & Rohlfing, I. (2022). Do Quantitative and Qualitative Research Reflect two Distinct Cultures? An Empirical Analysis of 180 Articles Suggests “no”. *Sociological Methods & Research*, 00491241221082597.

Laqueur, W. (1977). *Terrorism*. London: Weidenfeld & Nicolson.

- Lee, Y., Pennington-Gray, L., & Kim, J. (2018). Does location matter? Exploring the spatial patterns of food safety in a tourism destination. *Tourism Management*, 71, 18-33.
- Levitt, T. (1983). The globalization of marketing. *Harvard Business Review*, 7(3), 92–102.
- Liu, A., & Pratt, S. (2017). Tourism's vulnerability and resilience to terrorism. *Tourism Management*, 60, 404-417.
- Lyon, D. (2014). Surveillance, Snowden, and big data: Capacities, consequences, critique. *Big Data & Society*, 1(2), 2053951714541861.
- Mansfeld, Y. (1996). Wars, tourism and the “Middle East” factor. In A. Pizam & Y. Mansfeld (Eds.), *Tourism, crime and international security issues*, New York, NY: Wiley, 265-278.
- McCauley, C., & Moskalenko, S. (2011). *Friction: How radicalization happens to them and us*. Oxford University Press.
- Okuyama, T. (2018). Analysis of optimal timing of tourism demand recovery policies from natural disaster using the contingent behavior method. *Tourism Management*, 64, 37-54.
- Park, K., & Reisinger, Y. (2010). Differences in the perceived influence of natural disasters and travel risk on international travel. *Tourism Geographies*, 12(1), 1-24.
- Patwardhan, P., Ribeiro, M. A., Payini, V., Woosnam, K. M., Mallya, J., & Gopalakrishnan, P. (2020). Visitors’ place attachment and destination loyalty: Examining the roles of emotional solidarity and perceived safety. *Journal of Travel Research*, 59(1), 3-21.
- Piazza, J. A. (2006). Rooted in poverty?: Terrorism, poor economic development, and social cleavages. *Terrorism and Political Violence*, 18(1), 159-177.
- Pizam, A., & Smith, G. (2000). Tourism and terrorism: a quantitative analysis of major terrorist acts and their impact on tourism destinations. *Tourism Economics*, 6(2), 123-138.
- Pizam, A., Tarlow, P., & Bloom, J. (1997). Making tourists feel safe: Whose responsibility is it? *Journal of Travel Research*, 36(4), 23-28.
- Purnomo, S. D. (2022). The Effect Of Tourism On Economic Growth: Empirical Study In Eastern Indonesia. *E-jurnal Ekonomi dan Bisnis Universitas Udayana*, 11(8), 959-968.

- Pyo, J., Lee, W., Choi, E. Y., Jang, S. G., & Ock, M. (2023). Qualitative research in healthcare: necessity and characteristics. *Journal of preventive medicine and public health*, 56(1), 12.
- Raithatha, Y. (2017). *Understanding the economic impact terrorism has on the destination decision making: Northern Irish tourists* (Doctoral dissertation, Dublin Business School).
- Reisinger, Y. and Mavondo, F. (2006). Cultural differences in travel risk perception. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 20(1), 13-31.
- Ritchie, B. (2004). Chaos, crises and disasters: A strategic approach to crisis management in the tourism industry. *Tourism Management*, 25(6), 669–683.
- Rittichainuwat, B. N. & Chakraborty, G. (2012). Perceptions of importance and what safety is enough. *Journal of Business Research*, 65(1), 1-50.
- Rittichainuwat, B. N. (2013). Tourists' and tourism suppliers' perceptions toward crisis management on tsunami. *Tourism Management*, 34, 112-121.
- Roehl, W.S. & Fesenmaier, D.R. (1992). Risk perceptions and pleasure travel: An exploratory analysis. *Journal of Travel Research*, 30(4), 17-26.
- Sageman, M. (2004). *Understanding terrorist networks*. USA: University of Pennsylvania Press.
- Samitas, A., Asteriou, D., Polyzos, S., & Kenourgios, D. (2018). Terrorist incidents and tourism demand: Evidence from Greece. *Tourism management perspectives*, 25, 23-28.
- Schiff, R. L. (2015). The media as an instrument of pressure: Terrorist attacks and government actions. *The Journal of Politics*, 77(2), 546-561.
- Schildkraut, J., Elsass, H. J., & Meredith, K. (2018). Mass shootings and the media: Why all events are not created equal. *Journal of Crime and Justice*, 41(3), 223-243.
- Schmid, A. P. (2023). *Defining Terrorism*. The Hague: ICCT.
- Seabra, C., Abrantes, J. L., & Kastenholtz, E. (2014). The influence of terrorism risk perception on purchase involvement and safety concern of international travellers. *Journal of Marketing Management*, 30(9-10), 874-903.

- Seabra, C., Abrantes, J., & Lages, L. (2007). The impact of using non-media information sources on the future use of mass media information sources: The mediating role of expectations fulfillment. *Tourism Management*, 28(6), 1541–1554.
- Seabra, C., Dolnicar, S., Abrantes, J. & Kastenholtz, E. (2013). Heterogeneity in risk and safety perceptions of international tourists. *Tourism Management*, 36, 502-510.
- Seabra, C., Reis, P., & Abrantes, J. L. (2020). The influence of terrorism in tourism arrivals: A longitudinal approach in a Mediterranean country. *Annals of Tourism Research*, 80, 102811.
- Seeger-Guttmann, T., & Gilboa, S. (2023). The role of a safe service environment in tourists' trust and behaviors—the case of terror threat. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 55, 187-197.
- Sönmez, S., & Graefe, A. (1998a). Influence of terrorism risk on foreign tourism decisions. *Annals of Tourism Research*, 25(1), 112–144.
- Sönmez, S., & Graefe, A. (1998b). Determining future travel behavior from past travel experience and perceptions of risk and safety. *Journal of Travel Research*, 37(2), 171–177.
- Sönmez, S., Apostolopoulos, Y., & Tarlow, P. (1999). Tourism in crisis: Managing the effects of terrorism. *Journal of Travel Research*, 38(1), 13–18.
- Sönmez, S.F. (1998). Tourism terrorism and political instability. *Annals of Tourism Research*, 25(2), 416-456.
- Spiegel, M.R., & Stephens, L.J. (2017). Στατιστική, 5η Έκδοση, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΤΖΙΟΛΑ.
- Spilerman, S., & Stecklov, G. (2009). Societal responses to terrorist attacks. *Annual Review of Sociology*, 35, 167–189.
- Stern, J., & Berger, J. M. (2015). *ISIS: The state of terror*. HarperCollins
- Stohl, M. (2007). Cyberterrorism: A clear and present danger, the sum of all fears, breaking point, or patriot games? *Crime, Law and Social Change*, 48(3-5), 221-233.
- Tarlow, P. E. (2006). Terrorism and tourism. In Wilks, J., Pendergast, D., & Leggat, P. (Eds), *Tourism in turbulent times: Towards safe experiences for visitors*. Abingdon, UK: Elsevier, 79-92.

Thiong'o, S., Rop, W., & Akunja, L. (2022). Insecurity impacts, effects and implications for the Tourism industry—a survey of selected incidences of terrorism, and safety issues during election years in Kenya. *Journal of Tourism Quarterly*, 4(1-2), 21-37.

Walters, G., Wallin, A., & Hartley, N. (2019). The threat of terrorism and tourist choice behavior. *Journal of travel research*, 58(3), 370-382.

Wang, F. and Lopez, C. (2020). Does communicating safety matter? *Annals of Tourism Research*, 80, 102805.

Wheelis, M., Casagrande, R., & Madden, L. V. (2006). Biological attack on agriculture: Low-tech, high-impact bioterrorism. *Biosecurity and Bioterrorism: Biodefense Strategy, Practice, and Science*, 4(3), 221-226.

Xie, C., Zhang, J., & Morrison, A. M. (2021). Developing a scale to measure tourist perceived safety. *Journal of Travel Research*, 60(6), 1232-1251.

Zou, Y., & Meng, F. (2020). Chinese tourists' sense of safety: Perceptions of expected and experienced destination safety. *Current Issues in Tourism*, 23(15), 1886-1899.

Κουρεμένος, Α., (2008). *Marketing II: Έρευνα Αγοράς (Τόμος Γ')*, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Κυριαζόπουλος, Γ. Π. & Σαμαντά, Ε. (2011). *Μεθοδολογία έρευνας εκπόνησης διπλωματικών εργασιών*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Το Ερωτηματολόγιο της Έρευνας

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος του ερωτηματολογίου που χρησιμοποίησαν οι Seabra et al. (2014). Ο σκοπός του είναι η εκτίμηση της σχέσης μεταξύ της αποδιδόμενης προσοχής και του ενδιαφέροντος για τρομοκρατία και της σπουδαιότητας που αποδίδεται στην ασφάλεια ενός τουρίστα. Δεν θα απαιτηθεί περισσότερο από 7 λεπτά για τη συμπλήρωσή του και οι αποκρίσεις σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για επιστημονικούς σκοπούς και σε καμία περίπτωση για εμπορικούς.

Σας ευχαριστώ πολύ για της συμμετοχή σας εκ των προτέρων!

ΜΕΡΟΣ Α: Δημογραφικά Στοιχεία

Στις παρακάτω ερωτήσεις παρακαλούμε σημειώστε σε ποια δημογραφική ομάδα ανήκετε.

1. Φύλο:

Ανδρας Γυναίκα

2. Ηλικία:

< 20 21-40 41-60 60+

3. Εκπαιδευτικό Επίπεδο:

Λύκειο Τεχνολογική Σχολή ΑΤΕΙ
Πτυχίο Πανεπιστημίου Μεταπτυχιακός ή Διδακτορικός Τίτλος

4. Επάγγελμα:

Ανεργος/Συνταξιούχος Υπάλληλος Αυτοαπασχολούμενος

5. Ετήσιο Εισόδημα Νοικοκυριού:

< 10,000€ 10,000 – 20,000 € 20,000 – 40,000€ >40,000

Μέρος Β: Αποδιδόμενη Προσοχή και Ενδιαφέρον για την Τρομοκρατία

Στις παρακάτω ερωτήσεις παρακαλούμε καταχωρείστε το επίπεδο της διαφωνίας / συμφωνίας σας. Οι ερωτήσεις προέρχονται από τη μελέτη των Seabra et al. (2014), έτσι όπως αυτές ελήφθησαν από τους Jin(2003) και προσαρμόστηκαν στο σκοπό τους.

Ερώτηση:	Διαφωνώ απόλυτα					Συμφωνώ απόλυτα					
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ενδιαφέρομαι πραγματικά για τις αναφορές τρομοκρατικών επιθέσεων										
2	Όταν έχω την ευκαιρία, ενημερώνομαι για τις τρομοκρατικές επιθέσεις.										
3	Είμαι πολύ περίεργος για τις τρομοκρατικές επιθέσεις.										
4	Δε θέλω να χάνω αναφορές για τρομοκρατικές επιθέσεις										
5	Δεν αλλάζω ποτέ κανάλι / δεν παραλείπω ποτέ να διαβάσω άρθρα για τρομοκρατικές επιθέσεις.										
6	Δίνω ιδιαίτερη προσοχή στις αναφορές των τρομοκρατικών επιθέσεων										

Μέρος Γ: Αντίληψη για το επίπεδο κινδύνου

Στις παρακάτω ερωτήσεις παρακαλούμε καταχωρείστε πόσο χαμηλή ή υψηλή θεωρείται την πιθανότητα εκδήλωσης των παρακάτω κατηγοριών κινδύνων. Οι ερωτήσεις προέρχονται από τη μελέτη των Seabra et al. (2014), έτσι όπως αυτές ελήφθησαν από τους Mitra et al. (1999), Sonmez & Graefe (1998a, 1998b) και προσαρμόστηκαν στο σκοπό τους.

Ερώτηση:	Μηδαμινή					Σχεδόν Βέβαιη					
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Η πιθανότητα ενός φυσικού κινδύνου ή ενός καταστροφικού για την υγεία ατυχήματος										
8	Η πιθανότητα να βρεθώ μπλεγμένος σε πολιτική αναταραχή στη χώρα που επισκέπτομαι										
9	Η πιθανότητα ότι το ταξίδι δε θα ταιριάζει στην προσωπικότητα ή το χαρακτήρα μου										
10	Η πιθανότητα να απογοητευθώ από το ταξίδι.										
11	Η πιθανότητα η ταξιδιωτική μου εμπειρία να επηρεάσει τη γνώμη άλλων ατόμων										
12	Η πιθανότητα να εμπλακώ σε περιστατικό τρομοκρατίας										

Μέρος Δ: Αποδιδόμενη Σπουδαιότητα της Ασφάλειας των Τουριστών

Στις παρακάτω ερωτήσεις παρακαλούμε καταχωρείστε το επίπεδο της διαφωνίας / συμφωνίας σας. Οι ερωτήσεις προέρχονται από τη μελέτη των Seabra et al. (2014).

Ερώτηση:	Διαφωνώ απόλυτα					Συμφωνώ απόλυτα					
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Επιπλέον μέτρα ασφαλείας στα αεροδρόμια με κάνουν να νιώθω ασφαλέστερος										
14	Η ασφάλεια είναι το πλέον σημαντικό χαρακτηριστικό που μπορεί να μου προσφέρει ένας προορισμός										
15	Η ασφάλεια με απασχολεί σημαντικά όταν επιλέγω έναν προορισμό										